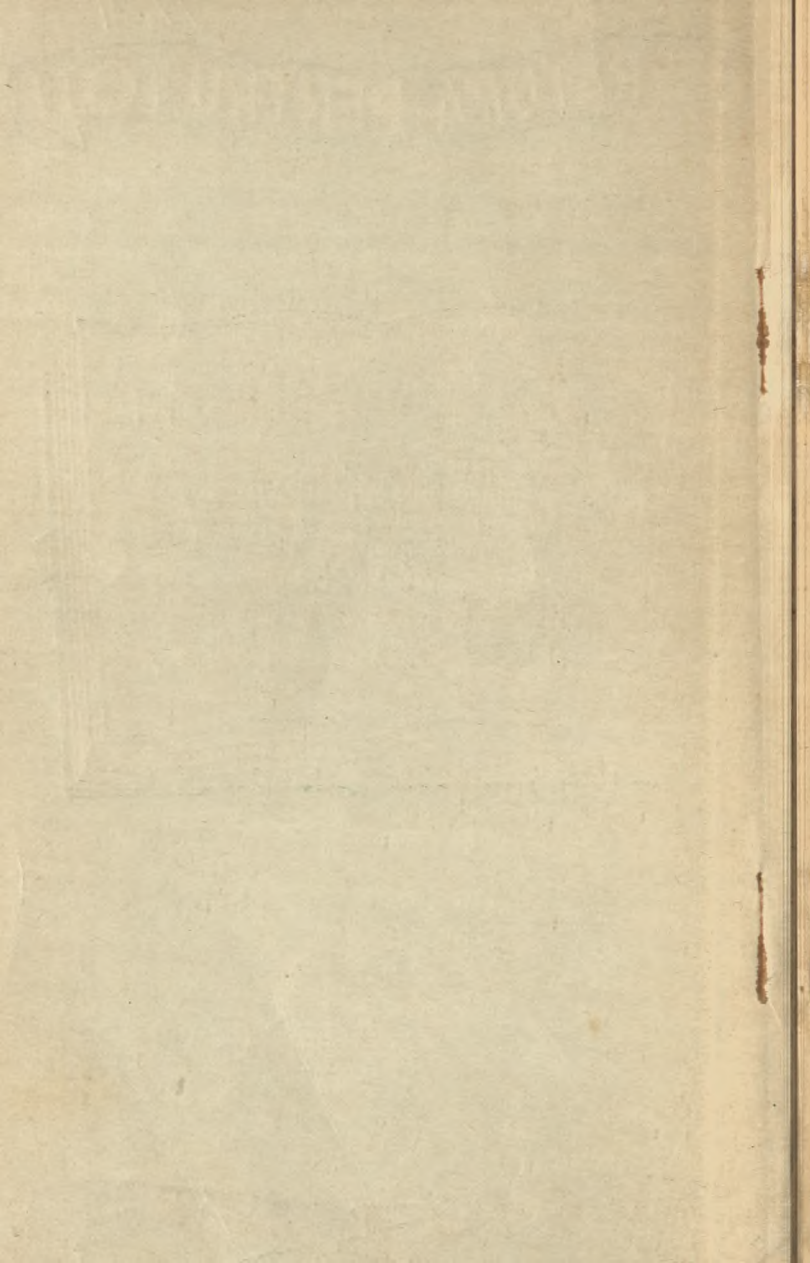

7739
LITERATURA PENTRU TOTI

ME. SALTĂCOV-SCEDRIN
AMINTIRI
DIN
COPILĂRIE

20

CARTEA RUSĂ

VERIFICAT 2005

LITERATURA PENTRU TOȚI

APARE SUB ÎNGRIJIREA LUI ALPHILIPPIDE

20

M. E. SALTĂCOV-ȘCEDRIN
AMINTIRI DIN COPILĂRIE

516

M. E. SALTACOV-ŞCEDRIN

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

VERIFICAT 1988

IN ROMANEŞTE DE
Acad. Prof. S. Sanielevici

Statul Populer al Republicii
DEJ
Biblioteca Centrală Națională

VERIFICAT
1980
6446

VERIFICAT
2019

EDITURA „CARTEA RUSĂ”

VERIFICAT 2014

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

DE

SALTĂCOV-ȘCEDRIN

S'A EDITAT DE CĂTRE ASOCIAȚIA ROMÂNĂ
PENTRU STRĂNGEREA LEGĂTURILOR CU U.R.S.S.

A R L U S

EDITURA „CARTEA RUSĂ”

1 9 4 9

882-94-59

Coperta: Studio—„Cartea Rusă”

VERIFICAT 2014

M. E. SALTĂCOV-ȘCEDRIN

1826—1889

Saltăcov-Șcedrin a fost unul din cei mai mari scriitori satirici nu numai ai literaturii ruse, dar și ai celei universale.

Imprejurările în care s'a născut și în mijlocul cărora a trăit — regimul despotic al lui Nicolae I și structura socială feudală-tobagă — nu puteau inspira unui suflet onest și unui adevărat patriot decât sentimente de durere și de revoltă. Dar neavând posibilitatea de a combate pe față tirania ocârmuirii, corupția administrativă, cruzimea și jăfărnicia moșterească, Șcedrin a fost silit să meargă la arma ironiei, a umorului. Inșă ironia lui este sarcasm amar, umorul lui este un umor tragic, râsul lui este amestecat cu lacrimi, un râs în care tremură sfântă indignare și adânc dispreț...

Mihail Evgrafovici Saltăcov s'a născut în 1826 din părinți moșieri. La fel cu alți scriitori ruși iluștri de origine nobilă (de pildă Necrasov sau Turgheniev) a avut să îndure în copilărie asprimea necruțătoare a unei educații tiranice și lipsită de dragoste, care l-a apropiat sufletește de servitorii șerbi ai casei și l-a făcut sensibil la suferințele claselor asuprite. Talentul lui literar s'a manifestat foarte de timpuriu. În liceul unde a învățat, exista obiceiul ca în fiecare an să se aleagă un „Pușkin” al promoției respective. A treisprezecea promoție a liceului l-a ales ca „Pușkin” pe Saltăcov. Și înclinările lui ideologice s'au arătat din prima tinerețe. În ciuda prigoanei prin care re-

gimul reacționar și absolutist al lui Nicolae I a căutat să înnăbușe orice idee liberală și, cu atât mai mult, orice velleitate revoluționară, tânărul Saltâcov, entuziasmat de ideile socialismului utopic al lui Fourier și Saint-Simon, a aderat la cenaclul socialist grupat în jurul lui Petrașevski, din care cauză guvernul țarist l-a trimis pentru câțiva timp în exil.

Ca nobil, Saltâcov a ocupat în slujba statului funcțiuni relativ înalte — a ajuns până la rangul de „vice-gubernator“, — crezând că în această calitate va putea fi folositor țării și poporului. Curând însă s'a convins că orice încercare în acest sens este stearpă, a rupt-o definitiv cu birocratismul și s'a consacrat exclusiv literaturii. Prima lucrare de seamă a lui Șcedrin, celebrele „Schیțe provinciale“ („Gubernskie ocekі“) a produs asupra societății o adâncă impresie. După propria declarație a autorului, el și-a propus să „lupte împotriva samavolniciei, a duplicității, a minciunii, a rapacității, a trădării, a stupidității“. Marele Cernâșevski a recunoscut imediat întreaga importanță a acestei opere: „Schیțele provinciale“ — a scris Cernâșevski — nu sunt o simplă demascare a unor slujbași corupți, ele sunt un tablou măiestru și veridic al mediului în care situații ca acelea înfierate de autorul satiric sunt nu numai posibile, dar fatale... Nimeni n'a biciuit viciile societății noastre cu cuvinte mai amare, nimeni nu ne-a înșăfășat cu mai multă necruțare racilele noastre sociale...“

În 1867 Șcedrin devine, alături de Necrasov, redactor al revistei „Otecestvoennâie Zapiski“ și cronicarul satiric constant al vieții ruse. Cu o pătrundere uimitoare el descrie — ca în „Domnii Golovliov“ — degenerarea și descompunerea nobilimii moșierești, creează nemuritoarele sale tipuri de guvernatori

pompaduri ¹⁾, denunță ca în „Domnii Tașkenți” — rapacitatea colonială a clasei diriguitoare ruse.

Cu drept cuvânt celebre sunt genialele „fabule” ale lui Șcedrin. Amuzante, dar și tragice, prin sarcasmul lor mușcător, ele sunt fermecătoare prin perfecția limbii în care sunt scrise, sunt izvoare nesecate de epitețe, imagini, porecle, clasice în literatura și publicistica rusă.

Schițele pe care le prezentăm cititorilor „Literaturii pentru toți” fac parte dintr'un ciclu intitulat „Poșehonie de altădată” ²⁾. În ele autorul evocă icoane din copilăria sa, ne descrie soarta amară a șerbilor mamei sale. Cu deosebire interesantă este schița „Anușca” în care Șcedrin, cu o luciditate utmitoare, demască rolul pe care, într'o societate întemeiată pe clase, îl joacă religia ca „opium al clasei muncitoare”, după lapidara expresie a lui Marx. Adânc trebuie să-l fi impresionat pe Șcedrin în copilărie contrastul dintre fervoarea sinceră și resemnată a bietei Anușca și fățărnicia „stăpânilor”, care păzeau cu strășnicie postul mare, dar în ura lor oarbă și sălbatică contra șerbilor ar fi vrut să le refuze și parigoria unei vieți mai bune pe lumea cealaltă!

---

1) Termen creat de Șcedrin (după numele marchizej de Pompadour, favorita regelui Ludovic XV al Franței) pentru a caracteriza pe demnitarul mărginit, încăpățânat și samavolnic — „Pompaduri și pompadure” este titlul unei scrieri a lui Șcedrin. (N. trad.)

2) Ca multe alte tipuri create de Șcedrin, a rămas nepieritor și titlul „Poșehonianului”, înapoiat, prostănac, căruia i se atribuie tot felul de nerozii anecdotice, îngâmfat, plin de prejudecăți și adesea rău și crud. (N. trad.)

Propriu zis Anușca nu era a noastră, ci aparținea mamei din mătușile mele (surorile tatei). Dar deoarece acestea din urmă petreceau cea mai mare parte a anului la Malinovțe, iar Anușca le însoțea totdeauna, toți la noi în familie o socoteau ca făcând parte dintre „ai noștri“.

Anușca era un suflet cât se poate de simplu și drept: cam îndărătnică în aparență, era de fapt plină de bunătate și delicatețe. Insușirile acestea erau atât de predominante într'însa, încât niciuna din figurile câte m'au înconjurat în copilărie, nu mi-a rămas atât de vie în amintire ca dânsa. Mică de stat, îndesată, avea obrazul de culoarea cărămizii prea arse, presărat cu negi mari și amintind ca formă oul de găscă. Și totuși, grație expresiei de sinceritate de care era împregnată toată ființa ei, nu părea urâtă. Ochii, jilavi de bătrânețe, de abia se zăreau sub pleoapele groase, umflate parcă (un ochi era chiar aproape de tot închis, în locul lui se vedea numai pleoapa care clipea într'una); nasul mare domnea ca o citadelă peste obrajii cărnoși, pe care nu-i brăzda încă nicio sbârcitură; bărbia era împodobită cu o gușă respectabilă. Avea umbletul greoi și încet, glasul gros și aspru. Câți ani avea, asta nu interesa pe nimeni, deoarece, pe cât se pare, chiar de tânără a avut totdeauna aerul de bătrână. Se știa numai că e de aceeași vârstă cu mătușica Maria Porfirievna, cu care crescuse împreună la Malinovțe. În general, prin exteriorul ei, amintea portretele înnegrite de bunice bătrâne, care mult timp au împodobit pereții salonului

nostru, până când în cele din urmă, din ordinul mămicăi, au fost scoase și duse în pod.

Ca și tată-meu, nici mătușile nu erau prea exigente în ceea ce privește munca și persoana șerbilor lor, deși aceștia aveau multe de îndurat din pricina ciudățeniilor și toanelor lor. De aceea toți țăranii ugoaloceni (moșia mătușilor mele se chema „Ugoloc“) erau de un tipar special: deși simțeau pe grumazul lor jugul robiei, îl purtau însă fără a cârti: erau ca să zic așa, robi din convingere. Din numărul acestor convinși era și Anușca; ea își întocmise chiar, cu privire la șerbie, un cod personal al ei, din care nu făcea nicio taină. Codul acesta nu era complicat: avea ca bază aforismul, că robia este o încercare vremelnică, hărăzită numai unor aleși, pe care în schimb îi aștepta fericire veșnică pe lumea cealaltă.

— Pentru poporul de jos, zicea Anușca, — s'a coborât Hristos din ceruri; pentru a-i mântui pe cei săraci. De aceea i-a blagoslovit cu robia. Le-a poruncit: „voi robilor, să dați ascultare stăpânilor voștri, pentru ca astfel să fiți vrednici de cununile cerești“.

Însă de ce fel de cununi se vor învrednici în viața viitoare boierii, — despre asta nu spunea nimic.

Doctrina aceasta era pe vremea aceea destul de răspândită printre șerbi și, în aparență, venea în sprijinul rânduirii feudale. Însă moșierii, din instinct, miroseau că are ceva subversiv (în mintea partizanilor puriști ai feudalismului chiar numai a „discuta“ supunerea șerbilor, constituia un act de rebeliune) și de aceea, dacă nu prigoneau pe față pe adepții acestei doctrine, le făceau însă tot felul de mizerii.

Și în adevăr, nu era oare jignitor pentru Frol Terentici Balabolkin să audă că el, boier de viță veche, va fi osândit în vecii vecilor să lingă în iad o tigaie înroșită la foc, pe când Mișca dela bucătărie sau nățăraul de Vanica se vor plimba prin grădinile raiului vor culege mere de aur și vor cânta cu îngerii imnuri de slavă lui Dumnezeu?

— Și măcar de-ar pricepe ce este raiul „adevă-

rat" ! adăuga indignată Nanila Terentievna, sora lui Frol Terentici : Dar ce se chiamă rai la ei ! Ei tot timpul ar şede cu mâinile în sân, ar tot înfuleca şi ar sbiera, cântând chipurile. Asta-i raiul, după cum cred ei.

La această tâlmăcire râd toţi ; în acelaşi timp, însă, îşi spun în gândul lor că şi un aşa rai vulgar tot e preferabil lîngerii obligatorii a unei tigăi incandescente. . .

— Şi canaliile, cât sunt de făţarnici, strigă domnul Balabolkin, roşu de mânie, — „conaşule“, „binefăcătorule“, „voi ne sunteţi părinţi, noi suntem copiii voştri“ . . . vorbe goale ! In grajd cu voi, nemernicilor, şi bătaie, bătaie, până vi s'o jupui pielea de pe spinare ! Şi încă ceva ! Deunăzi trec pe lângă odaia valeţilor, aud glasul lui Paladca şi mă opresc. Ce credeţi că propovăduşte ? „Fraţilor, zice, — ce-a spus Hristos ? Dacă te loveşte cineva pe obrazul drept, dă-i şi pe cel stâng“. N'am mai putut răbda, am intrat şi numai ce-am răcnit la el : „mişelule, iacă te-oi plesni pe amândoi obrajii, ca să nu mai ai ce da! . . .“ Dar el, încăpăţânat, tot nu s'a desmeticit. . . „Cum porunciţi, conaşule, noi din porunca dumneavoastră n'om ieşi“.

Acesta era miezul teoretic, puţin complicat, al doctrinei Anuşcăi. Dar viaţa îşi urma cursul şi nu îngăduia rămânerea exclusiv pe înălţimile concepţiilor teoretice, ci cerea adaptarea la aspra realitate. S'au ivit un întreg şir de restricţii practice, care, pe limba moşierească, însemnau răsvrătire curată. Deşi teoretic urma să se accepte orice, dela oricare boier, dar prin nota generală a supunerii se strecura totuşi ideea că şi stăpânii au anumite obligaţii faţă de robi, şi că aceia care-şi îndeplinesc aceste obligaţii, vor găsi uşurare pe lumea cealaltă. Se înţelege că această atitudine critică se manifesta cu foarte multă sfială, dar şi aceasta era deajuns ca să însufle stăpânilor bănuiala că creierul mujicului tot nu e cu desăvârşire abrutizat, că se plămădeşte ceva în el. Şi acest lucru era cu atât mai neplăcut cu cât, nu numai că stingherea

în general luarea de măsuri, dar exercita o acțiune de înfrânare mai ales asupra „procedurii manuale“.

— E o nenorocire cum se încuibă duhul ăsta în slugi, zicea maică-mea; umblă tăcuți, în vârful degetelor, parcă ar fi niște sfinți. Nu-i chip să-i spui o vorbă, să-l atingi măcar cu degetul! „Am înțeles, cum porunciți Dumneavoastră“. Atâta răspunde. Și nicio urmă de zâmbet pe obraz, nici nu ridică glasul. . . cum să te legi de el! Dar dacă te uiți bine, fiecare vinișoară la dânsul grăiește: „de ce, zice, nu mă bați. — bate-mă; în schimb, în viața viitoare, va plăti pizica lacrimile șoricelului“. Și atunci îți dai seama că lucrurile își urmează cursul și, fără să vrei, te stăpânești. Fiindcă dacă i-ai da o corecție, el o s'o socotească răsplată!

— Nici eu, mărturisesc, nu-i pot suferi pe tăcuții ăștia, răspundea de obicei tata la aceste văicăreli. Liniștiți, respectuoși, dar ce-i în mintea lor nu poți să știi. Ar trebui ținuți mai din scurt!

— Ce poți să faci, dacă totul e în ordine, n'ai de ce să te agăți.

— Eh! Se găsește. Spinare să fie, că greșeli sunt destule! Ce să mai vorbim!

Anușca era cu desăvârșire îmbibată de articolele codului ce și-l ticluise, și nu făcea din aceasta un secret, nu numai față de „domnișoarele“ ei, dar nici față de maică-mea.

Se născuse la Malinovțe și iubea cu pasiune nu numai locul său natal, dar și tot ce se referea la el, fără a exclude pe boieri. Pe tata îl socotea ca un fel de patriarh, „domnișoarelor“ le păstra un devotament nețărmurit. Era condamnată să trăiască împreună cu ele, în tot cursul iernii, închise sus, într'o odaie lăturalnică, de unde, ca și dânsese, se cobora numai la ora mesei sau duminica pentru a merge la biserică. Numai pentru mama, avea, pare-se, sentimente nu tocmai amicale, dar și în cazul ăsta, sunt sigur, se căsnea din răspuțeri să-si înnăbușe antipatia.

La rândul lor, și tata și mătușile o prețuiau foarte

mult pe Anușca, ceea ce de altfel nu-i împiedeca să o strige Aniutca, sau și Ana-Caracatița. Adesea tata, după ceaiul de dimineață, se ducea în camera surorilor, se așeza pe unul din cufer și se lăsa în voia amintirilor trecutului. Anușca lua și ea totdeauna parte la aceste convorbiri intime, „ca o egală”, stând însă bineînțeles în picioare, ca o roabă ce era. . . În fața ochilor minții convorbitorilor învia vechiul, tihnitul Malinovțe, unde era așa de bine pentru toți, unde din toate era belșug, unde toți erau legați prin dorința comună de pace și dragoste. Iși aminteau de răposatul bunic, Porfirie Vasilici, de răposata bunică, Nadejda Osipovna, de povețele, proverbele, obiceiurile lor și chiar de mâncările lor favorite. Nu uitau nici pe servitorii de odinioară, sârguitori și credincioși, devotați, toți meșteri în meseria lor. Când era vorba de a primi, de a servi, de a pregăti, pentru toate aveau mâini de aur. Și munceau nu de teama gârbaciului ci din dragoste. . . Voios se trăia pe atunci, larg, în belșug! Vecinii, luând înțelegere între ei, se întâmpla să vină pe neaunțate la Malinovțe, simplu, fără fasoane. Bărbații mai în vârstă se duceau cu câinii la vânătoare, cucoanele mai bătrâne strângeau în jurul lor fetele și le puneau să cânte, iar tineretul se încingea la joc, de ridica nori de praf. . .

— Și vișinatele ce se făceau pe atunci, votca, cvasul se entuziasma mătușica Olga Porfirievna, care, în calitate de logodnică a lui Hristos, din tinerețe încă, se indeletnicise cu gospodăria.

— Și mie altădată îmi plăcea cvasul, zicea tata. Acum nu mai beau.

— Dar ce, asta de acum e cvas? Apoi murăturiile, dulcețurile de altă dată. . . Azi până și rețetele s'au pierdut.

— Acum nici așa fructe nu mai sunt. Iți aduci aminte, frățiorule, ce fel de mere au fost pe atunci?

— Da, îmi aduc aminte cum odată răposatul tăticul a adus din grădină un măr — uite așa !

Și tata și-alătura pumnii ca să dea o idee de mărimea mărului.

— Și unde s'au dus toate ! adăuga el cu tristețe.

— Și vă aduceți aminte ce frumos cânta tătucul din guslă ! Începea mătușica Maria Porfirievna o nouă serie de amintiri. „Melancolic răsună pianul“, sau „Tu, odor al sufletului meu!“ ne mișca uneori până la lacrimi. Dar și mata, frățiorule, cântai altădată ?

— Da, cântam.

— Și unde-i guslișoara matale ? Parcă demult n'am mai văzut-o. . .

— Probabil au dus-o în pod.

— Negreșit, în pod. Și pe cine deranja oare ? Ah ! Ce să mai vorbim ce a fost altădată ! Acum intri în odaia fetelor și le vezi că șed parcă ar fi în sicriu. Nu numai că nu cântă, dar parcă le-ar fi frică să schimbe o vorbă între ele. Pe vremea răposatei măicuțe... Da, bine a fost pe atunci ! Pentru toți a fost bine : iar acum tuturor li-e rău !

— S'au lăsat pe tânjală... de aceea e mai rău, hoțara scurt și cuprinzător Anușca.

Vorba asta îl înfuria pe tata totdeauna. El pricepea că Anușca nu se gândea numai la malinovțeni, ci în genere la „boieri“, și socotea asta ca o jignire sângeroasă.

— S'au lăsat ! Cine s'a lăsat ? Vorbește, limbă lungă dacă știi ! se repezea el la sluga impertinentă.

— Bineînțeles, nu șerbii, boierii s'au lăsat pe tânjală, răspundea ea fără să se turbure.

— Ah, holera naibii, limbă lungă ce ești ! Atâta știi tu, să-i judeci pe boieri. Sare vrăjitoarea din pământ (maică-mea sughița probabil în acest moment) și o întoarce pe a ei. Ia te uită, cine s'a găsit să spună „s'au lăsat boierii pe tânjală !“

— Ptiu, ptiu, ptiu ! Ducă-se pe pustii ! scui-pau mătușile la cuvântul „vrăjitoare“, făcându-și cu evlavie cruce.

Tata rămânea pe gânduri. „Pierit-au toate, luate parcă de o vijelie, îi trecea prin minte. Dorm scumpii răposați în cimitir, în tinda biserici de dâșii clădită, și nici măcar monumente cum se cuvine nu s'au pus pe mormintele lor. Or mai trece vreo zece ani, și piramidele pitice de cărămidă, care s'au improvizat acolo în grabă, se vor prăvăli dela sine. Numai Mântuitorul milostiv va avea în paza lui mușuroaiele despuiate ale mormintelor”...

— Te pomenești că și mesteacănul care a crescut singur pe mormântul tatei, și pe ăla o să-l taie ca să-l facă lemne de foc...

— Ah, frățiorule, mata ar trebui să...

— Ce eu... eu am îmbătrânit, e vreme să mă gândesc la moarte!...

După o vizită de un ceas sau un ceas și jumătate la surori, tata se scobora în parter și se închidea în cabinetul lui, iar mătușile, rămase singure, se apucau să facă lucrări din „folgă”, în care aveau reputația de mari meștere¹⁾. Anușca și ea se retrăgea după sobă, unde i se atribuisse un spațiu restrâns, tocmai cât era necesar ca să-și aștearnă pâsla pe care dormea. Acolo domneau un amurg veșnic și o sumedenie de insecte târtoare și săritoare, atât de numeroase încât era o adevărată suferință chiar pentru o ființă așa de răbdătoare ca Anușca. Șezând pe o buturugă, cârpea ciorapii găuriți ai mătușilor și moțâind, se legăna. Se gândea că a trăit destul, sau dimpotrivă, se ruga lui Dumnezeu să-i mai dăruiască un răgaz, — nu se știe. Pesemne că ar fi socotit că păcătuește dacă ar fi dorit fie una, fie alta, așa că se mulțumea doar... să trăiască.

Și nu trăia așa numai dânsa. Nici mătușile, deși de

---

1) „Folgă” se numea o foaie metalică de un laminaj foarte fin și felurit colorată, din care se făceau mai ales ornamente pentru lumânări de biserică, cunune și uneori chiar încadrări întregi pentru icoane. (N. Aut.)

Germ. „Folie”, engl. „Foil” (N. trad.)

condiție mai bună, nu trăiau mai bine. Și poate că ea, ca roabă, cu atât mai puțin avea motiv să pretindă altă viață. Hristos, Mântuitorul cel milostiv, a blagoslovit-o cu robia, — asta și-o băgase ea bine în cap, și, de bună seamă, nimeni nu va mai fi în stare să-i sdruncine convingerea că în viața cealaltă o să fie răsplătită însutit pentru suferințele-i vremelnice. Tare prin această convingere ea va merge cu bărbăție întru întâmpinarea unui sfârșit resemnat și pașnic, iar până atunci va sta după sobă și va „trăi“. Dar și mătușile, câtă vreme va sta ea acolo în colțul ei oftând și scărpinându-se, vor afirma cu tărie că, dacă Anușca se scarpină, asta înseamnă că „trăiește“.

În orice caz sus, în odaia dosnică, toți trăiau în cea mai desăvârșită înțelegere. Stăpânele „din dragoste“ porunceau, Anușca „din dragoste“ executa poruncile. Și dacă uneori domnișoarele spuneau servei lor că-i încăpățanată, asta nu se referea atât la miezul lăuntric al vorbelor și faptelor acesteia, cât la forma lor exterioară.

O singură dată a fost turburată această armonie, și Anușca și-a îngăduit cu bună știință să fie neascultătoare. Și iată anume cu ce prilej. Într'un acces de sburdălnicie i s'a năzărit mătușii Maria Porfirievna s'o mărite pe Ana-Caracatița (pe vremea aceea, amândouă, atât domnișoara cât și serva, erau încă tinere). Luase ea cu tot dinadinsul această hotărâre, sau voise numai să glumească, în orice caz Anușca s'a speriat rău. Și avea și de ce: i se alesese ca logodnic vlăjganul cel mai înalt de pe toată moșia Ugolocului. Anușca a făcut apel la mătușica Olga Porfirievna, dar acesteia ideea soru-sii i s'a părut atât de hazlie încât a vrut să participe și ea la peșitul ce se pusese la cale. Două-trei săptămâni în șir au necăjit-o veselele surori pe biata Caracatiță și în cele din urmă i-au dat de știre că a doua zi are să fie nunta. Și atunci, în fața catastrofei iminente, Anușca s'a hotărât să nu se supună. A fugit noaptea pe furiș din Ugoloc, a făcut patruzeci de verste aproape fără să răsuflă o clipă, și a doua zi

la ora prânzului a și fost la Malinovțe. Se înțelege, tata (pe atunci era neînsurat) a luat-o sub scutul lui, a scris surorilor o scrisoare strașnică, și proiectul de căsătorie nu s'a realizat. Dar te întrebi fără să vrei : ce s'ar fi întâmplat dacă și tata ar fi fost într'o toană tot așa de șugubeață ca și mătușica Olga Porfirievna ?

Dar să ne întoarcem la concepția despre viață a Anușcăi. Nu zic că a fost o propagandistă conștientă, dar îi plăcea grovaz să predice. Cât timp dura masa în odaia slugilor, glasul ei răsuna fără încetare, ca și cum ar fi vrut să se despăgubească pentru tăcerea mormântală la care era osândită în camera dosnică. Și maică-mea fierbea de ciudă când ajungea până la urechea ei acest bâzâit neîncetat, deoarece, chiar fără a desluși limpede cuvintele Anușcăi, ea le ghicea înțelesul.

Cuvântările ei erau uniforme în cel mai înalt grad atât ca formă cât și prin fondul lor. Urmărind exclusiv una și aceeași idee demult își epuizaseră conținutul, dar aveau avantajul că se adresau unui mediu, care niciodată nu se putea îndeajuns sătura cu ele. „Fiți supuși! Fiți supuși! Fiți supuși! Veți avea parte de lumina cerească!“ repeta ea neîncetat și aducea pilde din evanghelie și din viețile sfinților (din păcate știa să citească cărțile bisericești). Și deoarece, și fără asta, la temelia ordinii stabilite era supunerea absolută, și că numai cu această condiție îți era înăduit să respiri, toți se simțeau oarecum ușurați la gândul că lanțurile apăsătoare ale sclaviei nu erau efectul unui joc fatal, ci o încercare vremelnică, la capătul căreia îți se făgăduia apoteoza eternei lumini cerești.

N'o contrazicea nimeni. Numai Aculina chelăreasa nu scăpa niciun prilej să se răstească la ea:

— Iar ai început să cârâi, cioară. Mi-e și silă să te aud! Tot „fiți supuși, fiți supuși!“ Se știe asta și fără tine!

Și pe deasupra maică-mea, auzind discuția striga din coridor :

— Ce tot asmuți, răsvrătit! Hai, isprăvește de mâncat și cară-te sus în odale!

— Nu asmut, le dau învățături bune, replica Anușca. Ii învăț: dacă boierul îți spune o vorbă de ocară, nu cârti; dacă-ți pricinuește o rană, primește-o cu recunoștință!

— Vasăzică, după tine stăpânii numai asta fac: înjură și pricinuesc răni robilor!

— Nu zic că fac numai asta, zic că dacă stăpânul pricinuește o rană...

— Bine, bine, fie și așa cum zici tu, dacă pricinuește... și pe urmă?

— Pe urmă, conică, Dumnezeu va judeca...

— Ha-ha, „Dumnezeu va judeca!” Am să dau poruncă să-ți tragă în grajd o sfântă de bătaie și-i vedea cum ai să-mi mulțumești.

— Chiar așa, am să vă mulțumesc. Până la pământ, conică, m'oi apleca.

Alte urmări n'aveau aceste hârțuieli. Mai întâi nu era de ce să te agăți și, al doilea, pe Anușca o apăra dragostea generală a slugilor. De fapt nu era chip s'o trimiți în grajd pentru că învăța pe robi să accepte cu recunoștință răni dela boieri! Dacă lucrurile ar fi fost în realitate așa cum spunea ea, ar fi fost altă vorbă. Dar tocmai asta e chestia: cu gura — „fiți supuși, fiți recunoscători!” dar de fapt... paște murgule! „Pot ei avea vreun sentiment, mârlandii! Cum l-ai dojenit, cât de ușor, el și începe a ațâța împotriva ta”.

— Hai, destul! mai bine nici să nu te ascult, nerușinato! încheia mămica, retrăgându-se în încăperile ei.

Odată, totuși, maică-mea a fost cât pe ce să ia o hotărâre serioasă cu privire la Anușca. A fost nu știu ce sărbătoare mare, dar deoarece trebuia făcută treaba în casă și în zilele de sărbătoare, iar pe deasupra mămica a fost, nu știu din ce pricină foarte agitată în ziua aceea, firește, jupânesele n'au stat cu mâinile în sân. Ca de obicei Anușca ținuse la masă o cuvântare potrivită împrejurării, dar, după cum am observat mai sus, odată ce trecea pe terenul practic, nu se

mai putea menține la înălțimea concepțiilor teoretice și, pe nesimțite, cădea în contradicere cu sine însăși:

— Cum a făcut Dumnezeu? predică ea. Șase zile a lucrat iar a șaptea s'a odihnit. Așa sunt datori să facă toți. Nu numai oamenii, ci și dobitoacele. Și lupul, zice-se, nu sfâșie vita duminică, ci șade în smârcul lui și se odihnește. Prin urmare, dacă cineva nu îndeplinește porunca dumnezeiască...

Dar chelăreasa nici n'a lăsat-o să isprăvească. Toate fetele erau sub supravegherea ei, și ea răspundea față de cucoana de ordinea și liniștea din sânul „echipei fără pantaloni”. Nu-i deci de mirare că era cam bănuitoare în ce privește predica Anușcăi.

— Ce tot îndrugi! Apoi asta-i răzvrătire deabinelea! se răsti ea la dânsa. Vasăzică, după tine, fiindcă azi e sărbătoare nu mai trebuie îndeplinite poruncile stăpânei! Zi, așa, să șadă cu mâinile în sân; însuși Dumnezeu a poruncit astfel! Ei lasă că te... așteaptă!

Cu aceste cuvinte se repezi afară din odaia fetelor și se duse să reclame mămicăi. S'a produs un scandal formidabil. Maică-mea a cerut ca Anușca să fie imediat expediată la Ugoloc, și a amenințat chiar să le trimeată acolo și pe mătuși. Inșă grație intervenției tatei, chestia s'a terminat numai cu gălăgia și amenințările. Nici ei n'a lăudat-o pe Anușca, dar s'a mărginit s'o pună în genunchi în sufragerie, în timpul prânzului. Afară de asta, o lună întreagă „ca pedeapsă” nu i s'a dat voie să se ducă în odaia fetelor, iar mâncarea i s'a trimis sus.

În general, Anușca a avut multe de pățimit din partea chelăresei, deși nu s'ar putea spune că aceasta era rea din fire sau că-i purta Caracatiței cu limba lungă dușmănie preconcepută. Aproape că nici nu se deosebeau în păreri în ceea ce privește condițiile în care e cu putință conviețuirea stăpânilor cu robii (amândouă la fel socoteau că supunerea oarbă este factorul principal al acestor condiții), însă cea dintâi era idealistă și-și îndulcea părerile despre robie cu consolări „din scripturi”, pe când a doua, ca o ade-

vărată „saducheană” considera șerbia ca un jug fatal care apăsa pe grumaz chiar dela naștere și era acum una cu el. Nu-i deci de mirare că predicile Anușcăi îi păreau Aculinei pălăvrăgeală zadarnică, care putea numai irita fără de folos.

Inafară de aceasta, situația Aculinei în conac era ceva mai deosebită decât a celorlalte slugi. Ea era o venetică, n'avea niciun fel de legătură de sânge cu Malinovțe și cu „aborigenii” de acolo. Măicuța pusese ochii pe ea la Zabolotie, unde locuia la marginea satului, femeie singură și fără pământ, și trăia făcând în zilele de târg, în piață, un negoț de nimica toată. Afilând din informații că-i o femeie descurcăreță, care te înțelege la primul cuvânt, și că nici ea n'are gura în buzunar, maică-mea fără a mai sta pe gânduri a luat-o la Malinovțe, unde a însărcinat-o să supravegheze personalul feminin și să aibă în grijă averea boierească. Rolul acesta ea îl îndeplinea atât de minuțios, încât ea însăși zicea că nu-i altceva decât un câine de pază. Nici dușmănie, nici ură n'avea pentru nimeni. Avea însă acel lătrat autoritar sigur de sine, care pe un străin îl bagă în răcori.

— M'au pus în lanț — și latru! declara ea. Vă închipuiți că mi-e milă de averea boierească? Despre mine ducă-se naibii! Dar sunt pusă aici ca s'o păstrez, și am să mă smucesc în lanț și am să latru, până oi crăpa!

Intr'un cuvânt lătratul ăsta compensa până într'atât jugul care o apăsa pe Acul'na, încât nu mai rămânea loc într'însa pentru nicio altă pornire sufletească. Maică-mea știa asta și se lăuda că a găsit în Aculina o comoară.

Ceva asemănător cu întâmplarea pe care am povestit-o mai sus, și de altfel cu mult înainte, se petrecuse cu Anușca și altădată, și anume când a ieșit primul ucaz îngrăditor al autorității moșierești, acela care interzicea vânzarea iobagilor altfel decât cu familia lor. Știrea despre aceasta s'a întins repede prin cătune și sate, și în cele din urmă a ajuns și în odaia

servitoarelor din Malinovțe. Vestea a produs o impresie incontestabilă, deși se exprima exclusiv prin șoapte și priviri aplecate, al căror sens era accesibil numai flerului fin al moșierilor („văzuși, mișei, apleacă ochii nu vor să se trădeze!“) Mămăina, firește, urmărirea cu băgare de seamă ce se petrecea și mai cu seamă pân-dea cu atenție ce o să mai îndruge Anușca. Și într'a-devăr Anușca nu s'a lăsat așteptată, era gata, gata să înceapă discursul potrivit împrejurărilor; dar de abia rostise fraza: „E milostiv țarul-tătucul! Și-a adus aminte și de noi, mult chinuții robi...“ că maică-mea s'a și repezit la ea:

— Sst! holeră, limbă lungă, răcni ea. Poftim, s'a găsit și o „mult chinuită“! Nu tu, ticăloaso, propovăduiești mereu că dela stăpâni, orice rană trebuie primită cu recunoștință? Și acum, iaca, na! Nu mai poate de bucurie! Pentru ce ai să capeți cununi cerești, dacă stăpânul n'o putea să te învârtească după placul lui? De geaba? Iaca, am să te mărit cu nă-tângul de Vasca, și am să vă vând pe amândoi la me-zat! Și apoi, așteaptă cununile cerești!

De astădată ieșirea Anușcăi nu s'a terminat cu bine pentru dânsa. Tata n'a intervenit în favoarea ei, fiindcă, deși era și el partizan al teoriei supunerii recunoscătoare a robilor, nu admitea însă niciun fel de complicații practice în această teorie. Și pe Anușca au biciuit-o...

Nu știu dacă Anușca își dădea seama de echivocul care exista în cuvintele ei, dar cred că, dacă mamei mele i-ar fi putut veni în gând vreodată să înceapă o discuție serioasă cu dânsa, triumfătoare ar fi ieșit ru roaba, ci stăpâna. Repet: Anușca nu putea să nu cadă în contradicere cu codul ei, chiar numai pentru simplul motiv că viața însăși o făcea să se lovească de aceste contradiceri. Să zicem că rănila dela stăpân se cuvin a fi primite cu recunoștință, dar iată, din nenorocire, ce se întâmplă: ieri au bătut-o pe Anușca „de geaba“, și-i păcat de ea, că-i fată bună. Sau: deunăzi pe Miron Stepanâci l-au tuns soldat peste număr, de ce și pentru ce? În fața acestor fapte cum

să te menții la înălțimea teoriei, cum să nu vorbești? Și dacă vorbești, altă năpastă! Iși bagă boierul în cap că, la drept vorbind, n'a bătut-o pe Anușca, ci a făcut-o vrednică de a primi cununa cerească. „Iată, cum înțeleg ei recunoștința, smeriții ăștia!”

Oricum ar fi, Anușca se simțea cu totul în apele ei numai în absența mămicăi. De când pe aceasta o cuprinsese duhul agoniseli, asemenea absențe se repetau destul de des. Pleca ba la Moscova, ba la proprietățile de curând cumpărate, și expedițiile astea erau uneori destul de lungi. Cum pleca mama, de obicei învia toată casa. Tata nu mai ședea închis în cabinet, ci umbla prin casă, stătea de vorbă cu starostele, cu chelăreasa, cu bucătarul, într'un cuvânt, se afla în treabă. Mătușile veneau jos la ceaiul de seară și până la ceasurile zece făceau conversație cu tata. Copiii sburdau, alergau prin săli. În odaia servitoarelor se cânta, la început cu sfială, apoi din ce în ce mai tare. Până și chelăresei Aculina i se înneca lătratul în piept. Odată cu mătușile venea jos, seara și Anușca.

În odaia fetelor i se fixase un loc într'un ungher, la o masă, pe care ardea un muc de lumânare de seu. Fetele torceau. Anușca cârpea un ciorap și povestea. Drept temă a acestor povestiri servea mai cu seamă spiritul de sacrificiu al martirilor din primele vremuri ale creștinismului (eronele ei favorite erau marile mucenice Varvara și Ecaterina). Vorbea curgător și cu miez, așa că chiar noi, coconașii, ne opream câteodată în odaia de servici și o ascultam cu plăcere. Evoca un tablou luminos în care, de o parte, figurau împărații cruzi Nerone, Dioclețian și alții care, într'un fel de extaz stupid, sanguinar, repetau mereu tot aceleași cuvinte: „închină-te idolilor, închină-te idolilor”, — de altă parte victimele blânde ale instinctelor lor bestiale, care cu bucurie se urcau pe rug și se lăsau sfâșiate de fiare. Impresiunea ar fi fost deplină, dacă Anușca s'ar fi mărginit la o simplă expunere a faptelor, dar ea nu se putea opri să nu deducă din ele învățături:

— Iată, vedeți, cum îndeplineau acești sfinți poruncile împărătești! zicea ea. Se suiau pe rug fără a rosti niciun cuvânt de împotrivire, ci numai proslăvind numele Domnului! Pe când noi, ce facem? E destul ca stăpânul să-și râdă nițel de noi, pentru ca imediat să țipăm: „avem un stăpân crud, care sugerează angoase robilor“...

Se înțelege, Aculina observa contradicția dintre fapt și deducție și nu o lăsa să treacă fără critică.

— Tâmpită ești! obiecta ea. Păi dacă, după părerea ta, așa cum spui totdeauna, se cuvine ascultare, atunci sfântul cela ar fi trebuit să se închine stăpânului fără să crâcnească, și atât. Dar el, vezi tu ce face? Poți, zicea ea, să mă tai în bucăți, eu Dumnezeu tău nu mă închin.

Dar Anușca nu se emoționa la această obiecție și, la rândul ei, nu se încurca la răspuns:

— Așa se și cuvine, zicea ea: pe trupul robului și împăratul și boierul sunt stăpâni, și robul e dator să se închină de la dânsii cu recunoștință orice chin truesc. Dar pe suflet numai Dumnezeu e stăpân.

— Vasăzică, ai să faci și tu la fel? Când ți-o spune Anușca: nu mai pâlăvrăgi, limbă lungă, tu ai să răsunzi: faceți ce vreți, conia, luați și pielea de pe mine, primesc toate cu recunoștință, dar de tăcut am să tac!

— Eu și sfinții, ce potriveală!

— Nu, nu căuta să scapi așa. Nu te asemuești cu sfinții, dar te întreb: ești tu datoare să îndeplinești poruncile stăpânei, sau ba?

Se începea o discuție și trebuie să mărturisesc că în majoritatea cazurilor Anușca era silită să cedeze. Într-o oarecare măsură, slăbiciunea relativă a dialecticii sale depindea în parte de situația particulară în care se afla, ca de o boală, și care o împiedeca să-și spună gândul întreg. Dar de facto, triumfa Aculina.

— Asta-i, încheia chelăreasa discuția: și așa nu-i lăcută viața în ocnă, dar tu parcă ai fi o ghionoaie, iocănești mereu: fiți supuși, fiți supuși.

Când se isprăveau poveștile despre mucenici, venea rândul unor teme mai actuale.

Și acum îmi aduc aminte de unele din ele: A fost odată, undeva, într'o împărăție oarecare un boier, care timp de zece ani a băgat groaza în toți, pe moșiile lui. Multe suflete nevinovate a prăpădit el, cu fapta, cu vorba, cu gândul, în tot felul le-a chinuit, și pe țărani i-a adus la sapă de lemn. Și Dumnezeu a tot răbdat, a așteptat să vadă ce-o mai fi cu el. În cele din urmă însă s'a mâniat. Avut-a boierul acela nevastă, — a fugit cu un ibovnic. A avut șapte feciori, — toți până la unul s'au prăpădit de moarte năpraznică. Au ars, pentru păcatele lui, și casa boierului și toate catrafusele câte se găseau acolo, și aurul și argintul într'un cuvânt tot s'a mistuit. Rămas'a boierul singur, singurel; nici tu familie, nici adăpost, nimic nu mai avea. Și atunci a căzut pe gânduri. S'a gândit, s'a răsândit și la urmă s'a hotărît. S'a îmbrăcat cu o sdreanță veche, cu ce a găsit, a luat în mână un băț și a plecat noaptea pe furiș, să nu-l vadă nimeni. L-au căutat, l-au căutat, ba și pe țărani i-au bănuț, să nu-și fi ucis cumva boierul. Și abia peste zece ani s'a aflat că se făcuse schimnic într'o mănăstire departe, departe. Atunci toate s'au dat pe față: și tirania boierului și pocăința lui. A aflat tătucul-țar și a poruncit ca boierul să nu fie judecat pentru trecut, însă moșiile lui le-a luat statul. Acum țărani acolo trăiesc bine, au răsuflet...

Dar Aculina n'a lăsat să treacă fără critică nici această povestire naivă.

— Dacă ar fi dură câte îndruși tu mereu, observă ea, — Dumnezeu nici n'ar fi trebuit să se amestece în treaba asta. Lasă-l pe boier să-si schinguiască robii, în schimb s'or învrednici de cununile cerești!

— Dar vezi că și răbdarea omenească are margini. Omeni sunt, — nu sfinți, îi pândeste păcatul! Sunt unii care nu pot răbda și vor să-și facă dreptate singuri, și Dumnezeu trebuie să-i pedepsească pentru aceasta.

— Să-i pedepsească. Rabde. După moarte vor căpăta și răsplata.

Erou al unei alte povestiri, de asemenea alcătuită sub apăsarea jugului iobag, era un negustor. A trăit cândva negustorul ăsta într'o împărăție oarecare și a stăpănit comori nenumărate. Numai că strânsese comorile astea pe căi nelegiuite, prin furt și înșelăciune, ba chiar prin jaf. Și tocmai pe dos ca haiducul din poveste, el de bogătași nu se atingea, ci jefuia numai pe omul nevoiaș; fără apărare. Și oricât aduna, tot puțin i se părea. Aduce acasă un pumn de aur și se gândește: acum mai trebuie dobândit unul. Și iată, după ce adunase lăzi pline de aur și argint, decodată l-a lovit boala. A început să se umfle, să se umple de puroi, și în cele din urmă chiar să putrezească de viu. Venea dela el un miros așa de greu, că nu numai rudele și prietenii, dar și slugile toate au fugit care încotro. Și el a rămas singur cuc, cu toate comorile lui. Ce n'a făcut, a chemat doftori, s'a dus la oameni cucernici, a ridicat biserici, — nimic nu i-a folosit. Dumnezeu nu i-a primit jertfele. Șade el odată la fereastră și vede trecând pe acolo un drumeț al lui Dumnezeu¹⁾. Până atunci el niciodată nici nu hrărise, nici nu încălzise pe vreun drumeț. Dar de astădată i-a venit în gând să-l poștească negreșit. Au stat ei de vorbă cât au stat, și cu cât se uită negustorul mai mult la musafirul lui, cu atâta i se aprinde inima de dragoste către el. Și a început el câte puțin să-și verse inima față de omul lui Dumnezeu. „M'a pedepsit Dumnezeu, zice, și mi-a trimis așa boală, că nu-mi găsesc loc. Și rudele, și prietenii, — toți m'au părăsit. Trăiesc mai rău decât un câine împușcat“. „Și de ce te-a pedepsit Dumnezeu?“ întrebă drumețul. „Nici eu nu știu de ce. M'am dus și la oameni cucernici, am jertfit și pentru biserici, — dar ușurare tot n'am găsit“. „Intoarce-te la lumină să mă uit la tine!“ In-

---

1) Adică „pelerin“, hagin. Acești „drumeți“ erau oameni care altădată în Rusia, cutreerau țara cerșind, pentru a vizita locurile sfinte (N. trad.)

toarse drumețul către lumină capul negustorului și, de spaimă, doar atât a putut spune: „negru, ah, negru și-e sufletul!” și a izbutit în plâns. Iar negustorul, văzându-l lacrimile, a plâns și el. Incepu drumețul să-i numere negustorului pacatele — și ce n-a fost printre ele! Și mai mult decât toate: obișnuirea orfanilor și a robilor. Și i-a luat atuncea făgăduială ca toată averea caștigată pe nedrept s'o întrebuițeze pentru răscumpărarea și ușurarea robilor. Auzi-va negustorul că undeva un stăpan își chinuște robul sau îi istovește de muncă, — să-l răscumpere. Iar dacă un boier cere dăjdia prea grea și robii n'au de unde plăti, — și aici trebuie negustorul să vină în ajutorul robilor. „Când îți vei li cnețuit în chipu' ăsta comorile, atunci Dumnezeu îți va trimite ușurare!” a zis la urmă drumețul și s'a lăcut nevăzut, ca și cum s'ar îi topit în văzduh. A priceput atunci negustorul că avusese oaspete pe un înger al lui Dumnezeu. Și îndată a îndep.înit cum se cuvine toate poruncile lui. A înhamat o caruța, a încărcat-o cu aur și argint și a plecat la drum. Aude că undeva geme un rob, — sare în ajutorul lui: sau îl răscumpără de tot, sau înduplecă prin bani inima căpeteniilor și găsește un ocrotitor robului. După ce a isprăvit o căruță, a încărcat alta, și așa până la cea din urmă ladă. Și ajuns-a numele negustorului renumit în tot ținutul și toți robii l-au binecuvântat și s'au rugat lui Dumnezeu ca să-l izbăvească de boala lui cea grea. Și când n'a mai rămas nimic din comorile dobandite pe nedrept, omul lui Dumnezeu iar s'a ivit, dar de astadată nu în chip de drumeț, ci în chip de nor luminos. Și auzit-a negustorul un glas din nor: „Iertatu-ți-s'au greșelile tale”, și deodată a simțit atâta ușurare, ca și cum ar fi fost în rai. Și s'au adunat iarăși ca odinioară în casa negustorului rudele și prietenii și au trăit în pace și bună înțelegere. Feciorii iar s'au îndeletnicit cu negoțul și s'au îmbogățit mai mult ca înainte, iar o fiică s'a măritat cu un general. Iar cât privește negustorul, el s'a adăpostit pe lângă casă, într'o căsuță de paznic, și acolo și-a săvârșit viața în tăcere și post.

— Și aici iarăși... a vrut să obiecteze ceva chelă-

reasa, dar de astădată fetele nici n'au lăsat-o să-și desvolte ideia.

— Ia lăsați-o în pace, Aculina Savostianova! Nu zău, ce vă legați de ea! o întrerupseră ele. După părerea dumneavoastră, e păcat oare să ajuți pe orfani?

— Nu-i păcat, dar ce trebuie vorbe de pomană! Mare lucru că un negustor a dat înapoi bunurile furate!

— Furate, nefurate, omului tot i-e milă de bunul lui!

— Iacă, în Zabolotie trăiește un bogătaș, unul Masloboev. Este un hoț, cum nu sunt mulți. Incearcă să-i ceri de pomană pentru un om sărac; mai de grabă se spânzură decât să dea!

Când vedea împotrivire, Aculina tăcea. Uneori chiar pleca de tot din odaia fetelor, și convorbirile se puteau desfășura mai liber ca înainte.

— Adevărat o fi, mătușică, că în mânăstirea Sf. Treime este un schimnic care mănâncă numai o prescură pe zi? întrebă curioasă una dintre ascultătoare.

— Este un asemenea om al lui Dumnezeu. Moaie dimineata o prescură în apă, o mănâncă — și e sătul pe o zi întreagă. Iar în cea dintâi săptămână a postului mare și în săptămâna patimilor mănâncă numai odată la sapte zile. În noaptea luminoasă a Invierii Domnului i se aduce un ou, el îl coiește, îl sărută și-l dă unui sărac. Iată, zice, m'am îndulcit.

— Uite așa trăiesc cucernicii!

— Si noi cum trăim! Stăpânii ne îndestulează și cu ciorbă și cu păsat și cu lapte, cu toate celea, noi cârtim, zicem: nemilostivi stăpâni avem, murim de foame!

Prin toată odaia trece un oftaț răsunător. Anușca continuă:

— Poarta împărăției cerești nu-i larg deschisă, nu-i ușor să intri pe ea. Sunt unii care, măcar că-s robi, dar mila Domnului nu-i ocroteste.

În cele din urmă sună ora zece: din sufragerie vine sgomotul unor scaune mișcate din loc. Mătușile își

iau noapte bună dela tata și se pregătesc să se urce sus. Și Anușca se ridică din colțul ei ca să le urmeze.

— E vreme să mergem la culcare ! spun fetele, căs-când. Ele uită că atunci când e mămica acasă, nicio-dată nu isprăvesc de tors înainte de unsprezece.

Și peste o jumătate de ceas toată casa e cufundată în somn adânc.

Dar toate au un sfârșit. Vine și sfârșitul libertăților Anușcăi. Auzi ! Din spre sat se aude un clopoțel, la început slab, apoi din ce în ce mai deslușit. Sosește mămica. Cu venirea ei se întoarce și vechea rânduială. În odaia fetelor nu se mai aude altceva decât sbârâitul fuselor. Anușca, zidită parcă de vie, șade în odaia dosnică după sobă și moțăie.

Ceva în felul convorbirilor de mai sus, dar în porții mult mai modeste, se repeta și în săptămâna patimilor. În săptămâna aceasta toată familia noastră postea. Copiii nu învățau, slugile se bucurau de o libertate relativă. Anușca venea jos mai des ca de obicei, lăsându-le singure pe mătuși, și se instala în odaia servitoarelor. Firește, acum tema cuvântărilor ei erau patimile Domnului. Și, să vorbim drept, fără dânsa, nenorocitele locuitoare ale acestei odăi ar fi avut o foarte slabă idee despre ceea ce se cântă și se citește în zilele acestea la biserică.

Dar maică-mea nu-i dădea răgaz să șadă prea mult acolo. Ideia că „fetele“, ascultând-o pe Anușca, vor începe să priceapă ceva, era insuportabilă pentru dânsa. De aceea, deși nu-și dădea drumul la mânie — în asemenea zile mari nu se cade să te mânii — dar, când auzea bâzâitul Anușcăi, intra în odaie și spunea cu blândețe :

— Te rog să nu mă superi, pentru numele lui F-ris-tos ! Lasă-ne să apucăm sfintele sărbători fără păcat ! Ai mâncat, du-te sus cu Dumnezeu !

Firește Anușca trebuia să asculte.

Insă cu toate aceste conflicte dese, Anușca n'a putut să se plângă de soarta ei. Numai spre sfârșitul vieții sale soarta i-a trimis o grea încercare: mămica a si-

lit-o și pe ea și pe mătușile mele să părăsească Malinovțe. Dar deoarece am povestit deja amănuntele acestei catastrofe, nu găsesc necesar să mă întorc la ea.

Anușca a murit la adânci bătrânețe în aceeași mânăstire în care, după moartea surorii sale, s'a adăpostit mătușica Maria Porfirievna. Nu s'a plâns de nicio boală, însă cu vreo două săptămâni înaintea morții, simțind oareșcare slăbiciune, s'a culcat în bucătărie pe cuptor și nu s'a mai sculat de acolo.

— Slavă Doamnelui, nu m'a părăsit Impăratul ceresc cu mila lui! a spus ea, murind. Roabă m'am născut, roabă am trăit la boieri, iar acum, dacă mă va învrednici Tatăl nostru prea Înalt să mor, — rămânea-voi în vecii vecilor roaba lui Dumnezeu!

MAVRUȘA — NOVOTORCA

Era o „mesciancă” ¹⁾ din Novotorjc și devenise iobagă de bună voie. Pictorul Pavel, (cel dintâi care m'a învățat carte), învoit pe „obroc” ²⁾ lucrase între altele și în Torjc și aici făcuse cunoștință cu Mavrușa. S'au îndrăgostit unul de altul și maică-mea, care aproape niciodată nu admitea căsătorie între servitorii ei, de astădată și-a dat consimțământul, pentru că Pavel aducea astfel în casă încă o roabă.

Doi ani după aceea Pavel a fost rechemat la Malinovțe, pentru niște lucrări casnice. Evident, nu prevăzuse această eventualitate, și faptul l-a consternat atât de mult, încât, deși n'a refuzat să se supună poruncii boieresti, s'a prezentat însă singur, fără nevastă. Ii era milă s'o smulgă pe tânăra lui soție din viața ei liberă și s'o închidă pentru totdeauna în infernul iobăgiei: credea omul că boierii o să-l rețină o lună, două și apoi o să-l învoiască iarăși pe obroc.

Maică-mea hotărî însă altfel. Era mult de lucru, trebuia înnoit întreg iconostasul bisericii din Malinovțe, așa că era cu neputință să se fixeze un termen.

---

1) Burgheză. Sub regimul feudal existau în Rusia diferite „tagme”: nobilii (moșierii și marii slujbași civili și militari), burghezia mică orășenească, („Mesciane”), corporațiile de negustori, tagma duhovnicească. Tagma cea mai de jos era țărâ-nimea iobagă. (N. trad.)

2) Dare plătită de șerb boerului și în schimbul căreia era învoit să-și exercite meseria în oraș. (N. trad.)

De aceea Pavel a căpătat ordinul să-și aducă și nevasta. În zadar s'a rugat el să i se dea drumul, propunând să plătească obroc îndoit și obligându-se chiar să pună alt pictor în loc. În zadar a arătat că nevastă-sa e bolnăvicioasă, nedepinsă cu munca, — maică-mea n'a vrut să audă nimic.

— Și pentru o femeie bolnăvicioasă o să se găsească de lucru aici, a spus ea, — iar dacă, cum zici, e nedepinsă cu munca, las' pe mine: la mine repede, repede o să se obișnuiască.

Mavrușa însă tot a rezistat câtva timp și nu s'a prezentat. Atunci au adus-o la Malinovțe cu jandarmii.

De cum a văzut-o pe noua roabă, maică-mea s'a convins că Pavel spusese adevărul. Era realmente o ființă slabă și anemică, a cărei constituție delicată nu se împăca de loc cu munca silnică a iobăgiei.

— Dar acasă, fetișo, tot ai făcut ceva? o întrebă ea pe Mavrușa.

— Ce am făcut! Am făcut pâine de vânzare.

— Bine, ai să faci pâine și aici.

Și Mavrușei i s'a dat însărcinarea să facă pentru masa boierilor pâine albă din făină bine cernută, și cu același prilej și prescuri pentru slujba bisericească.

Mavrușa s'a supus. Dar, se pare, pentru prima oară atunci și-a dat seama de consecințele pasului ce făcuse, măritându-se cu un iobag...

Li s'a dat o locuință destul de bună, separată. În catul de jos al casei boierești, i s'a pus lui Pavel la dispoziție o cameră încăpătoare și luminoasă, unde și-a instalat atelierul, iar alături, într'o odaie mai mică locuia cu soția. Li s'a servit și masa separat, cu toate că pe vremea aceea „tainul“ se desființase. Nu l-au împovărat cu prea multă muncă, fiindcă ceea ce făcea el nu era lucru obișnuit și nu putea fi controlat. Iar în ceea ce privește pe Mavrușa, cel puțin la început, maică-mea a lăsat-o în pace: închidea ochii, dându-și probabil seama că există pe lume necazuri pe care te-ar mostra conștiința să le mai zădărești.

Pavel era om blând și supus. În calitatea lui de zugrav de icoane cunoștea bine tipicul bisericesc și era cu adevărat evlavios. De sărbători cânta în strană și după liturghie, citea din tapetele apostolilor. Personalul casnic îl iubea mult și nu invidia traiul relativ privilegiat de care se bucura. Aceeai simpatie o aveau oamenii și pentru Mavrușa, dar ea se ținea de o parte, evitând orice apropiere cu ei. Pavel nu insista asupra acestui lucru și a pus-o în contact încetul cu încetul numai cu Anușca, sperând că aceasta, prin puterea cuvântului ei convins, va putea ogoi durerea roabei voluntare și va putea s'o împace cu soarta de care avusese parte.

De altfel eu aveam o idee destul de vagă despre Mavrușa, deoarece venea sus numai de două ori pe săptămână, și încă pe'nserate. Odată, vinerea, venea să ia făină. Iar a doua oară, sâmbăta, Pavel aducea sus un coș enorm plin cu pâini albe și prescuri, așezate rânduri, rânduri, iar Mavrușa îl urma pentru a le preda chelăresei cu cântarul. Dar la mesele noastre de familie venea adesea vorba despre dânsa.

— Nimic de zis, mare chilipir și-a târguit Pavlușca, zicea nemulțumită maică-mea, uitând cu timpul simpatia de scurtă durată ce o arătase nouii roabe. Șed de dimineață până seara și-și fac ochi dulci; el pictează, dânsa impletește ciorapi. Și ciorapul nu-i boieresc, e al ei. Nu știu ce o să mai fie cu ea de acu' înainte, dar dacă... nu știu zău, nu știu, nu știu!

— Vezi că a fost slobodă, încă nu s'a obișnuit, lua tata pe ocolite apărarea Mavrușei.

— Dracul a împins-o să se mărite cu un șerb? Nu, nu, nu! După părerea mea, dacă s'a măritat cu un șerb, trebuie să înțeleagă că și ea e roabă acuma. Și măcar odată de și-ar aduce aminte! Măcar odată de-ar veni să spună: dați-mi vă rog, cucoană, să lucrez ceva pentru dumneavoastră! Doară și eu am atâta minte ca să pricep ce lucru i se poate da ei, și ce nu se poate... N'aș pune-o să treiere!

— Face pâine, prescuri...

— Asta înseamnă o muncă de trei ceasuri pe săptămână, și atât; și încă de încălzit cuptorul, îl încălzește bărbățelul . . . Și ce credeți că mai fac, drăguții? Se încuie în odaie și nu lasă pe nimeni să intre. Numai limbă-lungă se mai duce pe la ei.

— Lasă-i în pace, pentru Dumnezeu. Lasă-l să termine iconostasul.

— Iconostasul e altă chestie. E datoare și ea să facă treabă. Na-ți-o bună! Ce, a venit să mănânce pâinea stăpânilor, fără să miște un deget? Oricine știe să mănânce pâine de geaba! Și și-au adus și un samovar, ceai și zahăr . . . boieri, nu glumă! Iacă să vedeți, am să le iau samovarul . . .

Uneori mama trimetea pe chelăreasă să vadă ce fac „boierii“. Aculina executa porunca stăpânei, dar nu ședea mult și peste câteva minute se și întorcea cu raportul.

— Ei?

— Nimic. Șed liniștiți, vorbesc între ei.

— Las'că le-oi da eu „vorbă“! Dar tu ar fi trebuit să stai mai multșor acolo, să te uiți bine ce fac.

— N'am ce vedea. Șed liniștiți. El zugrăvește o icoană, ea freacă văpselile.

— Te-au ospătat cu ceai, nu-i așa?

— N'am băut eu ceaiul lor; nu știu.

— Și tu ești una cu ei . . . îi răsfeți.

Dar cum am mai spus, măsuri deosebite cu privire la Mavrușa maică-mea tot n'a luat și s'a mulțumit să bombănească. Din când în când de altfel îl chema la dânsa pe Pavel însuși:

— Mult o să mai șadă cucoana ta cu mâinile în sân? se răstea ea la dânsul.

— Iertați-o, conia! se ruga Pavel, căzând în genunchi.

— Nu, tu răspunde-mi: mult o să șadă de geaba cucoana ta?

— Nu știe să muncească. Iaca, face pâine.

— Asta înseamnă trei, patru ceasuri pe săptămână . . . Și tu știi cum muncesc celelalte.

— Știuconiță, dar ea e bolnăvicioasă, săraca...

— Las' că-i scot eu boala! Bun! O să mai aștept nițel, să văd ce o să fie. Dar și tu, ce mai pramatie! În loc s'o învețe minte pe nevastă-sa, se pupă și se giugiulește... Piei din ochii mei, smeritule!

Firește aceste convorbiri și scene îl deprimară pe Pavel din cale afară. Deși până acum nu se putea plânge că stăpânii îl asupresc, dar teama că această viață liniștită s'ar putea spulbera dela o clipă la alta, era de neîndurat. Pierdu curajul și deveni și mai tăcut ca înainte.

Au trecut luni. Maică-mea își relua din ce în ce mai mult rolul de stăpână autoritară, iar Mavrușa continua să „șadă de geaba“, ba a început și pâinea s'o lucreze de mântuială.

Pavel nu odată a căutat s'o convingă pe nevastă-sa să se împacă cu noua ei situație (unii spuneau că a încercat „s'o învețe minte“), dar toate eforturile lui în acest sens au ramas zadarnice. Se pare că tot îl mai iubea pe bărbatu-su, dar acum sentimentul ăsta era umbrit de ideea că devenise roabă de bună voie, situație a cărei gravitate abia acum o pricepea. Și gândul că altceva nimic nu-i adusese căsătoria decât numai jugul sclaviei, o apăsa în așa grad că și dragostea cea mai sinceră, ușor putea ceda locul indiferenței și chiar urii. Deocamdată lucrurile nu ajunseseră aici, însă era evident faptul că fusese silită să trăiască în Malinovțe, îi deschisese ochii.

Intocmai ca Anușca și-a alcătuit și ea un cod, care s'a înjghebat în capul ei treptat, pe măsură ce aprofunda împrejurările vieții de roabă. Înțelesese deodată limpede că, renunțând la libertate, de hatârul unui sentiment efemer de dragoste, comisese o trădare față de propria sa ființă creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, și-și atrăsese „blestemul dumnezeesc“, care nu va înceta să atârne asupra ei, nu numai în această viață, dar și în cea viitoare, dacă prin vreo minune nu se va „răscumpăra“. Prin urmare de acum înainte cea mai sacră năzuință, cel mai

scump ideal al vieții sale, trebuie să fie această „răscumpărare“, și problema era numai în ce chip să înfăptuiască minunea asta. Calea cea mai firească credea ea că este următoarea: să nu rabde jugul robiei altfel decât cedând exclusiv numai în fața violenței. În parte îndeplinesc deja această îndatorire, atunci când refuzase să vină de bună voie la Malinovțe. Acum va trebui să procedeze la fel, dacă cumva stăpânilor le va veni în gând să o pună la muncă boierească. Nu va munci, nu! Chiar dacă ar fi s'o schingiuiască, să primească a fi schingiuită, numai să-și mântue sufletul din bezna „blestemului“.

Și dacă nici aceasta nu va fi de ajuns, ca să-și mântuiască sufletul, o să găsească și altă cale. Deocamdată încă nu făcea nicio presupunere cu privire la viitor, dar hotărîrea nu-i va lipsi...

Nu știu dacă Mavrușa a fost cu totul sinceră față de bărbatu-său, în orice caz Pavel a bănuțit că în sufletul ei coace o hotărîre, care nici pentru ea nici pentru el nu prevestește nimic bun. Firește, din acest motiv s'au născut și certuri între ei.

— Nu vreau să fac muncă boierească! Nu mă voi pleca stăpânilor! repeta Mavrușa. Sunt liberă!

— Ce fel de liberă ești, dacă ești măritată cu un șerb! Ești iobagă ca și celelalte, căuta s'o convingă bărbatu-său.

— Nu, sunt liberă din născare. Liberă m'am născut, liberă am să mor! N'am să muncesc pentru stăpâni!

— Da, dar faci pâine! E muncă ușoară, dar tot boierească este.

— Nici pâine n'am să mai fac. Tu m'ai amețit atunci: fă, fă pâine, și eu proasta te-am ascultat. O face numai prescuri pentru biserică.

— Și dacă cucoana va da poruncă să te bată cu gârbaciul?

— N'are decât. Să mă schingiuiască cât or pofti, să ia și pielea de pe mine, — eu libertatea mea n'o dau pe nimic.

Și în adevăr, într-o vinere, chelăreasa a raportat mamei, că Mavrușa n'a venit după făină.

— Asta ce modă o mai fi! — izbucni mama furioasă.

— Nu știu. Zice : „nu sunt sluga boierilor voștri, eu sunt liberă“.

— Las' că-i scriu eu libertatea pe spinare. Aduceți-o încoace, și cu ocazia asta chemați-l și pe nătărăul de bărbatu-su.

Prezicerea lui Pavel s'a realizat : pe Mavrușa au bătut-o. Însă fiind prima oară, s'a procedat părintește : au pedepsit-o, nu în grajd, ci în odaia servitoarelor, și chiar Pavel a fost însărcinat cu bătaia. După ce s'a terminat execuția, ea s'a ridicat de pe scăunel, s'a aplecat până la pământ în fața lui bărbatu-su și a spus încet.:

— Foarte mulțumesc pentru învățătură !

Însă pâine tot n'a mai făcut.

De atunci a început să tânjească. La prima durere care o frânsese, s'a adăugat una proaspătă, pricinuită de astădată de Pavel, care atât de ușor consimțise să împlinescă porunca stăpânilor. După părerea ei, el ar fi fost dator să se expună la orice chin, însă în niciun caz să nu se atingă cu nuiua de corpul ei.

— Să-ți fie rușine ! i-a zis ea, după ce s'a întors în ungherul lor. Și Pavel a priceput că se sfârșise pentru totdeauna buna înțelegere dintre dânșii. Zile întregi petrecea Mavrușa în tăcere, în odaia lor ; când bărbatu-său lucra, nu numai că nu ședea lângă el, dar la toate întrebările lui răspundea în si'ă, doar să scape de el. Nu se prevedea înseninare nici în viitor. Pavel nu-și putea închipui cum o să se sfârșească situația asta. A încercat el să-l roage pe „boierul“ să intervină pentru el, dar tata, după obiceiul lui, s'a eschivat.

— Sunteți robi. a răspuns el, — și ca atare dato-rați supunere stăpânilor.

— Asta așa-i, încercă să obiecteze Pavel, — dar dacă s'a întâmplat așa. . .

— Nu s'a întâmplat nimic, numai că de atâta bine v'ați luat nasul la purtare ! De altfel, frate, eu în tre

burile astea nu mă bag. Nu știu nimic, du-te de o roagă pe cucoana, dacă cumva. . .

În timpul ăsta maică-mea se informa în fiecare zi dacă Mavrușa stăruie în hotărîrea ei. I se răspundea că stăruie. Atunci a poruncit scurt: robilor neascultători să nu li se mai servească masa separat, ci să mănânce în oficiu, împreună cu ceilalți servitori. Dar Mavrușa a arătat împotrivire și de astădată și a răspuns prin chelăreasă că ea, de bună voie, în oficiu n'o să se ducă.

— Da de mâncat n'o să vrea să mănânce? se miră maică-mea.

— Nu știu, zice: „dacă m'or duce cu sila în oficiu, eu acolo n'am să mănânc!“

— M'nte, ticăloasa! O să-i vină foamea de hac. Cum o să mai crape! Duceți-o în oficiu!

Însă Mavrușa nu mințise. Două zile în șir n'a mâncat nimic, și în oficiu nu s'a dus. Iar în ziua a treia, maică-mea s'a alarmat și l-a chemat pe Pavel.

— Dar ce-i cu nevastă-ta, e fermecată? îi întrebă ea.

— Nu știu, conită. E bolnavă, de sigur.

— Omul când e bolnav șade liniștit, nu se răsvrătește. Nu, nu-i bolnavă, e numai o obraznică și o închipuită, vrea să facă pe cucoana.

— Dar cu ce... se pare că...

— O înțeleg eu, pe nemernica asta, văd eu ce-i într'însa! Dar și pe tine, smeritule! Bagă de seamă! N'o să mă uit că ai trecut de vârstă și am să te trimit la recrutare peste număr. Iacă așa.

— Invoiți-ne, conită! Am să plătesc obroc și pentru mine și pentru ea!

— Pentru nimic în lume! Nici când vei fi terminat iconostasul, nici atunci n'am să-ți dau drumul. Ai să putrezești aici în Ma'inovțe. Șezi aici și bucură-te cu nevestica, draga de ea!

Dar astea erau numai vorbe, și era nevoie de găsit o soluție practică. Maică-mea în experiența sa de moșierasă nu întâlnise niciun caz asemănător și se află în mare încurcătură. Uneori îi trecea prin gând

s'o lase în pace pe Mavruşa, aşa cum făcuse la început, când aceasta s'a instalat în conac. Dar merse-se aşa de departe cu ameninţările, încât nu mai putea da înapoi; căci în cazul ăsta toţi, luând pildă dela „obraznica“ aceea, vor spune: o să şedem şi noi cu braţele încrucişate! Nu! Trebuie cu orice preţ înfrântă ticăloasa asta îndărătnică: trebuie să-şi dea seama toţi în mod palpabil, că autoritatea boierească nu-i vorbă deşartă.

Şi cu toate astea, la urma urmelor, tot a trebuit să dea înapoi.

Au urmat, unele după altele, dispoziţii care de care mai severe, şi unele după altele au fost imediat revocate. De fapt, maică-mea nu era femeie rea. Dar puterea moşierească necontrolată o deprinsese să ameninţe cu una, cu două, şi în acelaşi timp tocise într'însa capacitatea de a prevedea ce urmări ar putea avea aceste ameninţări. De aceea, întâmpinând o împotrivire aşa de neobişnuită, ea îşi pierdu cu totul cumpătul.

— Duceţi-o, duceţi-o în grajd! porunceea ea, dar peste câteva minute se răzgândea şi spunea: daţi-o dracului, o să mai aştept, ce o să fie!

Dăduse chiar ordin ca nevasta să fie despărţită de bărbat, şi pe Mavruşa s'o mute cu forţa în oficiu. Dar când jos, în odaia lui Pavel, s'a auzit un sgomot, care dovedea că se trecuse la executarea acestei porunci, maică-mea s'a înspăimântat. I-a trecut prin minte: „dar dacă în adevăr o să se lase să moară de foame?“

Toţi ai casei urmăreau cu uimire şi groază această luptă a unei roabe nemernice cu atotputernica stăpână. Maică-mea vedea aceasta, se necăjea, dar nu putea să facă nimic.

— Mănâncă? se informa ea mereu la chelăreasă.

— Deocamdată refuză.

— Nu poate fi altfel, sigur că Pavluşca îi duce mâncare pe ascuns. Să-i spuneţi netrebnicului că, dacă i-o da măcar o cojiţă de pâine, pe amândoi — martor mi-e Dumnezeu — am să-i expediez în Siberia.

Dar cum se aducea dejunul sau prânzul în camera

de servicii, maică-mea chema pe una din fete (nu se mai ascundea nici față de ele) și-i zicea :

— Du-i și ăleia... ceva... niște ciorbă, ce-o fi... Dar să nu spui că am dat eu ordin, să zici că e dela tine.

Kepeț, atotputernica stăpână a fost silită să-și mărturisească, că dacă o să ducă mai departe această luptă, va trebui să se lase de toate treburile și să se consacre întreagă numai represiunii îndărătnicei roabe.

Oricât de amară ar fi fost această recunoaștere, dar bunul simț îi spunea că trebuie cu orice preț să pună capăt desordinei care o înconjura din toate părțile. Și trebuie să fiu drept față de maică-mea : s'a hotărît să asculte de sfatul bunului simț. L-a chemat pe Pavel și i-a spus :

— De atâtea luni sufăr din pricina voastră adevărate chinuri de mucenică. M'am săturat. Traiți cum știți. Dar dacă o îndrăsnii cucoana ta să dea ochii cu mine, apoi să nu te superi ! Cu sau fără vina ta... pe amândoi am să vă înfund în Siberia.

Și pe loc a luat măsura ca Mavrușa să fie lăsată în plata Domnului, iar lui Pavel să i se servească iar masa separat, însă numai lui singur fără nevastă.

— Iar ea să facă cum o ști. Eu de geaba n'am s'o hrănesc.

Mulțumindu-se cu această soluție, maică-mea s'a liniștit oarecum timp de câteva zile. Glasul ei răsuna mai rar în casă, ordinele le dădea calm, fără ceartă. Pricepuse că e neapărată nevoie ca să se șteargă impresia produsă asupra personalului de ciudata perturbare.

Din partea ei, Mavrușa s'a astâmpărat, sau mai bine zis, a încetat oarecum să existe. Ședea, ca o prizonieră, în odăița ei și tăcea, copleșită de singurătate și de gândul amar al tinereței prăpădite.

În mine, pe atunci încă aproape copil, întâmplarea aceasta a trezit o mare curiozitate. Nu odată am încercat să mă cobor în camera lui Pavel, pentru a o vedea pe Mavrușa; dar, de abia mă apropiam de ușă, că mă apuca groaza și mă întorceam înapoi, fără

să-mi fi realizat intenția. În schimb, de câte ori se întâmpla să fiu în grădină, mă plimbam într'adins în sus și în jos dealușul fațadei, încetineam pașii în dreptul ferestrei camerei prohibite, și mă uitam lung la geamurile pline de pănjeniș, care-mi ascundeau interiorul ei. Și mi se părea că geme cineva încet, acolo.

În orice caz, viața lui Pavel era distrusă. Mavrușa nu numai că se îndepărtase de el, dar nici nu-i mai vorbea. Izbânda ce reputase asupra autorității cucoane, care băgase groaza în toți cei din jurul ei, pe dânsa era departe să o fi satisfăcut. Propriu zis nici nu se putea vorbi de izbânda aici. Pe cucoana pur și simp.u a pictisit-o să-și pună mintea cu o slugă tâmpită, care-i căzuse ca o cărămidă în cap. Prin aceasta, starea de lucruri nu se schimbase de loc. Mavrușa fusese roabă și înainte de această izbândă, și roabă a rămas și după izbândă, — numai că roabă răzvrătită. De aceea temerile ei cu privire la „blestemul dumnezeesc” își păstrau puterea de mai înainte.

Mavrușa tânjea din ce în ce mai mult. Cu timpul începu să vadă în Pavel pe vinovatul principal al nenorocirii care se abătuse asupra ei. Dragostea singându-se încet cu încet, trecu prin toate fazele inditerenței și, în cele din urmă, se pretăcu în adevărată ură. Mavrușa nu spunea nimic, dar prin tot ce făcea, prin înmățișare, prin gesturi, prin toate, arăta că nu mai păstra în inima pentru barbatu-sau alt sentiment decât o scârbă adâncă, și neîmpăcată.

Anușca se temea că nu cumva Mavrușa să-i otrăvească pe bărbatu-său sau să-l „vatăme”. Însă Pavel nu credea în posibilitatea unui asemenea desnodământ și n'a luat nicio măsură de precauțiune. Traiul cu o femeie care-l ura, dar pe care el continua să o iubească, îi devenise atât de odios, încât el însuși dorea cu pasiune să-și pună capăt vieții.

— Până acolo n'o să meargă ea, zicea el, — dar eu o să-mi fac seama, asta da, asta se poate.

Dar nici asta nu s'a întâmplat. Desnodământul a fost mult mai simplu.

Intr'o zi de toamnă, dis-de-dimineață — era încă întunec, — m'a trezit din somn un sgomot de alergături prin casă. Am sărit din pat și, îmbrăcat pe jumătate, am dat fuga jos; dela prima fată pe care am întâlnit-o am aflat că Mavrușa se spânzurase...

Drama se sfârșise. In chip de epilog pot de altfel să adăugă că, la ceaiul de dimineață, întrebând-o pe maică-mea, când o să fie înmormântată Mavrușa, dânsa mi-a răspuns:

— Mâine o s'o înfășoare într'o rogojină și o s'o ducă la mlaștină.

Și în adevăr, a doua zi de dimineață a sosit asesorul sătesc dela tribunalul județean, a dat permis de înmormântare a sinucigașei, și eu am văzut dela fereastră cum trupul bieteii Mavrușa, învelit într'o rogojină găurită, a fost urcat într'o căruță și cărat la mlaștină.

NENOROCITA MATRIONCA

Am mai spus de multe ori că, pe vremea când tata era încă neînsurat, și chiar cincisprezece ani după ce se însurase, cât timp maică-mea era încă tânără, servitorii casei aveau voie să se căsătorească fără nicio piedică. Sunt încă vii în amintirea mea (deși eram foarte mic pe atunci) petrecerile vesele care aveau loc în casă în ajunul nunții. Pe la șase seara se întindea în salon o masă lungă, pe care se puneau tot felul de dulciuri ieftine și sticle cu idromel. În capul mesei ședea mirele și mireasa, iar în jurul mesei luau loc jupânele. Nu-mi amintesc dacă și servitorii masculini luau parte la această petrecere. Fetele cântau cântece și-i laudau pe logodnici. Stăpânii din când în când intrau în salon și făceau ocolul mesei. Pe la zece petrecerea lua sfârșit și lumea se împrăștia.

Dar când maică-mea a început să se îndeletnicească mai deaproape cu trebile casei, cu cât se adâncea mai mult în interesele gospodărești, cu atât a devenit mai exigentă în ce privește munca personalului casnic și cu atât pretențiile ei au devenit mai complicate. În mintea ei personalul casnic forma un fel de gardă de jeniceri, care trebuia să fie străină de orice alt interes afară de cel al stăpânului, și din acest punct de vedere căsătoriile erau **desavantajoase**. Un servitor familist nu-i servitor, iată aforismul pe care și-l ticluse și căruia era ferm hotărâtă să se conformeze. Tata spunea că sistemul ăsta înseamnă sfârșitul neamului omenesc, și la început i s'a împotrivit. Dar maică-mea, odată ce luase această hotărâre, a dus-o până la ca-

păt, iar obiecțiile lui bărbatu-său — mult mai în vârstă decât dânsa — au rămas și de astădată, ca totdeauna, fără urmări.

Din acest moment odaia fetelor a devenit arena unor poște tainice și a unor istorii de caracter dubios, cu totul nepotrivite într'o casă unde erau mulți copii.

Cu Matrionca, atunci când pentru prima oară s'a văzut că „profitase” — rămăsese însărcinată — s'a procedat, relativ, cu destulă bunătate.

— Un soldat dezertor... în pădure... la cuțesul fragilor... a bâlbâit ea fără șir, încercând să-și scuze isprava.

— Te-o fi bătut vântul? o întrerupe scurt maicămea.

Totuși având în vedere că era pentru întâiași dată, mama a hotărît să fie indulgentă. Matrionca a fost surghiunită în ograda de vite și, după ce s'a restabilit, s'a întors în camera fetelor. Iar pe copilul din flori l-au botezat, i-au pus numele de Macar (pe toți copiii din flori îi botezau așa) și l-au dat „de suflet” unui țăran fără copii din sat.

— Nu-ți pare rău de copilaș, Matrionca? am întrebat-o noi.

— Ce să-mi pară rău! I-e bine acolo, la țăran, a răspuns ea cu un ton din care reieșea că e vorba de ceva fatal, la care trebuie să te resemnezi fără condiții.

— Ai să te duci să-l vezi?

— Parcă mămica matale o să-mi dea voie!

— Du-te pe ascuns. Uite mămica o să plece la Zabolotie, și atunci ai să poți să te duci.

— Da de unde... la ce!

Dar când a păcătuit a doua oară, mama a hotărît să nu admită nicio circumstanță atenuantă. De altfel Matrionca însăși a presimțit lucrul ăsta: și-a tănuit greșeala până la ultima extremitate, ca și cum ar fi sperat că se va întâmpla cine știe ce minune. Dar în

același timp și-a dat seama, că nicio minune nu se va întâmpla, și umbla îngândurată, concentrată în sine. Iși amintea de cazuri asemănătoare, exemple atât de crude și implacabile, încât numai la gândul lor, o treceau fiori. Având în vedere aceste pilde, ea se pare că punea ceva la cale. Dar era pusă sub strictă supraveghere de frică să nu-și facă cine știe ce. În același timp însă maică-mea nu admitea ideea că vinovata ar putea scăpa de pedeapsa meritată. În acest scop a scris din vreme starostelui unei moșioare ucrainiene a tatei ca să-i trimeată pe cel mai păcătos băiețoi ce-o găsi numai să aibă vârsta legală. Nu uitase că odată o iertase deja pe Matrionca, și de astădată a hotărît să procedeze față de ingrată cu cea mai neîmpăcată asprime.

Matrionca avea optsprezece ani. De micuță rămăsese orfană de ambii părinți — vechi servitori ai familiei noastre — și maică-mea o luase atunci în casă. Aici a crescut, în camera fetelor, cu ciorbă goală și cu terciu de păsat. Era o fetișcană bună, blândă și supusă, pe care o iubeau nu numai tovarășele ei, ci și copiii stăpânilor. Nu se putea spune că-i frumoasă, dar dat fiind nivelul scăzut al frumuseții personalului feminin din Malinovțe, putea să placă. Avea un caracter vesel, prietenos, care contrasta cu fondul general de tristețe ce domnea în odaia servitoarelor. Dar încă de când devenise mamă pentru prima oară, veselia îi pierise ca prin farmec. Iar acuma, după ce păcătuisese a doua oară, pierduse cu desăvârșire curajul chiar din primul moment, când s'a convins că nu va putea scăpa de belea.

Și în adevăr nenorocirea se apropia. Semne neîndoielnice o convinseseră pe Matrionca, că toată lumea știe de păcatul ei. Tovarășele se uitau la ea cu coada ochiului când trecea. Chelăreasa Aculina dădea din cap bănuitoare. Cucoana când o vedea nu scăpa ocazia să nu zică „soldătoaică fugară“. Dar nimeni încă nu-i vorbise pe șleau. Numai conașul Stepan Vasilie-

vici a oprit-o odată și, cu lipsa lui de inimă caracteristică, i-a strigat:

— Ce-i Matrionca, iar te-a bătut vântul?

Chiar așa i-a spus în față, fără să-l mustre conștiința. Și ea nu-i făcuse nimic rău. Dimpotrivă, chiar îl compătimea, fiindcă niimeni în casă, nici mămica, nici guvernanta nu-l cruțau și toți îl porecliseră „pierdevară”¹⁾.

Păcatul cel nou o făcu pe Matrionca să-și amintească de cel vechi. Se trezi în ea sentimentul de mamă. Avea doar un copil nu legiuit, dar totuși copil... Unde-i acum, săracuțul? O fi stând culcat, ud, în leagăn, sugând un boț de pâine de secară. E drept că Nenila, care l-a luat „de suflet”, trece drept o femeie bună. Dar chiar pe oamenii buni parcă-i doare inima pentru un copil străin? Bună, bună, dar tot nu-i mamă adevărată. O să afle vreodată bietul copil că are o mamă adevărată, de sânge? Sau o să moară fără să o cunoască băiețașul?

Ce-o făcuse să păcătuiască? O înclinare a inimii, sau grăise pur și simplu într'insa sângele tânăr? Probabil că mai adevărată este a doua presupunere. În împrejurările în care trăia, în această ocnă care nu-i dădea o clipă de răgaz, nici nu se putea desvolta o dragoste adevărată. Slugile formau o turmă de animale de muncă și, ca animalele, își satisfăceau poftele. Și le satisfăceau pe apucate, uitându-se cu teamă în jurul lor, neîngăduindu-și o desmierdare de prisos și despărțindu-se pripit, de îndată ce instinctul animalic fusese satisfăcut. S'a nimerit Ermolai curelarul? Instinctul îndeamnă spre el. Dacă în locul lui s'ar ivi Dementie țesătorul, nici de el instinctul nu s'ar feri. Singura deosebire este că animalele își fac poftea nepedepsite, pe când pe „fata” Matrionca o așteaptă pedeapsă.

Cu boierii e altceva! Trăiesc cum le place, nimic

1) Vezi „Domnii Golovliov” (N. trad.)

nu-i oprit pentru ei. Și n'au de ce să se ascundă, fiindcă legea au ticluit-o ei în folosul lor. Iar pentru robi nu există lege. Inafară de lege s'au născut, așa trebuie să și moară, și dacă uneori încearcă pe căi ocolite să intre în domeniul oprit îngrădit de lege, atunci boierii nu găsesc pedeapsă destul de grea care ar putea răscumpăra îndrăznețul atentat.

Vai! pentru rob nu-i altă lege decât fărădelegea. Cu pecetea fărădelegii a venit pe lume, cu ea bălăcește în noroiul vieții, și cu ea e silit să intre în mormânt. Numai dincolo de hotarele acestuia, cum afirmă Anușca, va răsări pentru dânsul eterna lumină a lui Hristos... Ah, Anușca, Anușca!

.....

În cele din urmă totul s'a lămurit. Matrionca a măr-turisit că-i însărcinată în a patra lună, dar era așa de sigură că o așteaptă o pedeapsă inevitabilă, că n'a rostit nici măcar un cuvânt de scuză.

— Bine, acum așteaptă-ți logodnicul și pregătește-te de cale lungă, îi zise maică-mea.

Au îmbrăcat-o pe matrionca într'o rochie de stambă întoarsă pe dos și i-au scos șorțul, pentru ca toți să vadă că-i însărcinată (printre acești „toți“ erau și copiii stăpânilor).

Probabil intenția era de a produce impresie asupra pudorii virginale, uitând că era vorba de ființe pe care, din naștere, fatalitatea le marcase cu stigmatul animalității. Afară de asta i se interzise vinovatei să dea ochii cu boierul bătrân, de care în genere se ascundeau întâmplările de acest fel, de frică să nu se „revolte“ și să nu o împiedice pe Nemesis de a-și îndeplini misiunea.

Simțit-a oare Matrionca rușine? La această întrebare s'ar putea răspunde mai de grabă negativ. Dar fără îndoială că perspectiva care o aștepta, judecând după cuvintele mămică-i, i-a dat mult de gândit. Ce fel de logodnic i se va da? Incotro, de ce cale lungă i s'a

zis să se pregătească? Dacă, de pildă, o s'o trimeată în satul de lângă Vologda, acolo se zice că sunt țărani cumsecade. Și fata Natașa, pe care pentru o chestie la fel, au măritat-o acolo, a scris că trăiește bine cu bărbatul, că mănâncă de se satură, și că iarna umblă în blană de vulpe. Maică-mea însă, în asemenea cazuri, își ținea dispozițiile așa de secrete, încât era cu neputință să-i pătrunzi intențiile. Se știa numai un lucru: că era nu numai severă, dar și inventivă.

Până una alta însă, logodnicul nu se arăta, iar maică-mea a trebuit să plece în orașul de reședință al guberniei, unde se judeca pentru a o suta oară, unul din multele procese în care era încurcată. Matrionca s'a mai înveselit pentru câțva timp, servitorii nu se mai mărgineau numai la șoapte, ci își arătau compătimirea pe față, ceea ce îi dădea mai mult curaj.

Dar iată că într'o dimineață a intrat Fedot în camera fetelor și i-a comunicat Aculinei ca Matrionca să se pregătească, fiindcă i-a sosit logodnicul din Ucraina... Nimeni nu putea să ia nicio hotărîre în absența mămicăi, dar curiozitatea generală era atât de vie, încât l-au rugat cu insistență pe Fedot să le arate logodnicul, după masă, când boierul se va duce să se odihnească. Până și noi copiii, când am aflat că sosise logodnicul, am dat fuga în camera servitoarelor ca să-l vedem.

Era așa de mic de stat, așa avea aerul de băiețuș, că nu puteai să-i dai mai mult de cincisprezece ani. Purta un caftan de vară nou nouț, scos din cutie, de postav țărănesc cenușiu, și opinci noi în picioare. Atâta îl buimăcise atmosfera casei boierești, încât stătea cu gura căscată, ca împietrit, lângă ușa de intrare. Chiar și Aculina, deprinsă cum era cu surprizele pe care maică-mea le avea totdeauna la îndemână, nu s'a putut opri să nu exclame: „ah!“ când l-a zărit.

— Câți ani ai? l-a întrebat ea, simțindu-se deodată pătrunsă de milă adâncă pentru Matrionca.

— De Crăciun am împlinit optsprezece, răspunse ei cu sială.

— De! Mărturisesc...

Matrionca și-a ieșit cu totul din fire.

— Pentru nimic în lume n'am să te iau pe tine, mucosule! strigă ea, repezindu-se cu pumnii la logodnic. Așa am să-i spun popii: nu vreau! Și dacă m'or sili să te iau, apoi pe drum încă, înainte de a ajunge, am să te strâng de gât!

Logodnicul tresări ușor, se uită fix cu coada ochiului la pânțele Matrioncăi, dar nu spuse nimic.

— M'auzi? contînuă să se agite mireasa — așa să știi! Mai bine pleacă de aici de bună voie, că eu, cum am spus, așa am să fac, nu mă mărit cu tine, nu!

— Dar nici eu n'am poftă, mormăi băiețașul, încruntat.

— Atunci de ce ai venit, scârbosule?

— Mi-a spus starostele... de aia...

— Piei din ochii mei! Pleacă!

Băiatul se întoarce și ieși. Matrionca izbucni în plâns. La orice se aștepta, dar nu la asemenea bătaie de joc. Nu i-a trecut prin minte că bătaia de joc e mult mai dureroasă pentru băiat — care nu era vinovat întru nimic, — decât pentru ea. Toată ziua a înjurat și-a blestemat, lovindu-se mereu cu burta de masă, pentru a provoca un abort. Tovarășele căutau s'o mângâie:

— Las că nu-i nimic, o să mai crească! zicea Aculina — o să mai treacă un an, doi, și s'o face grenadier! Mai are mult de crescut!

— Multă pâine se face prin partea locului! o asigurau fetele, — căpițe, căpițe ci-că se văd atâtea, parcă ar fi un oraș clădit în preajmă!

— Țăranii țin găște, rațe, porci, vânează prepelițe. Tot anul mănâncă carne în ciorbă.

— Scârbosul! Scârbosul! Scârbosul! țipa Matrionca drept răspuns, podidită de lacrimi.

A doua zi însă s'a potolit oarecum. Consolările și asigurările repetate s'au arătat întru câțva eficace.

— Ascultă-mă pe mine! a căutat s'o convingă Aculina. De măritat tot o să trebue să te măriți cu el, de

aceea uite ce te sfătuesc eu: du-te la el, vorbește-î cu binișorul. Intreabă-l ce fel de părinți are, dacă trăiesc bine, dacă o să te ierte, dacă nu sunt în casă nurori, gineri. Și ia-te bine și pe lângă el. El numai că e mic de stat, dar nu-i băiat urât.

— A-a-am să port rochie de pânză țărănească... răspunse plângând cu sughițuri Matrionca.

— Ei și ce-i? Toate femeile poartă asemenea rochii. Ai să fii femeie și ca femeile ai să te îmbraci. Ai să muncești muncă de femeie, să ajuți bătrânilor în gospodărie. O să vă deprindeți. Parcă e mai bine să șezi de dimineața și până seara la gherghief, fără să-ți desdoi spatele?

— Ba, mai rău! confirmară toate fetele.

— Ascultă-mă Matrionca! Gândește-te că nici el nu-i de capul lui. Nici el n'a visat că ești însărcinată, și că nici una, nici două, o să fie silit să ia asupra-și păcatul altuia. Poate că șade acum și plânge!

— Or să mă omoare în bătaie...

— Nu-i nimic, n'or să te omoare. E lucru știut, bătrânii la început dojenesc, dar pe urmă când or vedea că nu le ești împotrivă, te-or lăsa în pace. Du-te du-te!

Matrionca a ascultat-o. După prânz s'a dus în oficiu, unde spre norocul ei nu era nimeni afară de bucătăreasă. Logodnicul, întins pe o laviță, dormea.

— Egorușca! îl strigă ea, căutând să găsească în glas accente duioase.

Egorușca se sculă și se uită cu ochi nedumeriți la pânțele ei, ca și cum nimic altceva nu l-ar fi interesat la dânsa.

„Doamne! E tot același ca și ieri!“ îi trecu ei prin minte, dar se stăpâni și continuă:

— Am venit, Egorușca, să vorbesc cu tine...

— Ai venit? repetă el în mod mecanic.

— Am venit să-ți cer iertare. Deși nu de voie mă mărit cu tine, dar oricum, fără greșeala mea tu ai putea să-ți alegi mireasă după plac și nu ți-ar fi rușine să te uiți în ochii oamenilor.

— N'am poftă să te iau, ești necinstită. Am să mă rog de boieri să le fie milă.

— Degeaba, cucoana ceea ce a spus odată, face fără greș. Mai bine m'ai ierta.

— N'am ce să te iert, ești necinstită, — asta-i. Cum de nu vă înghite pământul! Voi, fetelor, alergați cu limba scoasă după ibovnici... Cum să te aduc acasă la bătrânii mei cu cocoșa asta!...

— Și sunt răi, bătrânii tăi?

Matrionca se uita îngrijorată și măhnită la logodnicul ei, căutând să prindă în ochii lui măcar o scânteie de milă. Dar Egorușca nici nu-i răspunse la întrebarea ei, și spuse încruntat:

— A mai fost la noi așa una. Li zicea Varvara... Și pe aia o aduseseră cu un pachet... N'a trăit mult...

— Au dat-o gata?

— Singură a știut ce are de făcut, s'a omorât.

— Vasăzică, nu mă ierți?

— Am mai spus: n'am ce să te iert. Vai de capul meu!

Egorușca își lipi capul de masă și începu să plângă.

— Am să te iubesc, șopti Matrionca, băgându-se într'nsul, — am să te păzesc ca ochii din cap, orice greșeală a ta am s'o iau asupra mea: tot ce ai să-mi poruncești, am să fac.

Lacrimile logodnicului o desmeticiseră definitiv. Pricepuse că, din pricina ei, omul acesta, aproape copil încă, trebuie să-și ruineze viața, și acest gând amar îi sgudui dureros toată ființa, ca un curent electric.

— Greu îmi este, nu mai pot, tare greu! continuă ea. Cum să mă arăt eu în starea asta părinților tăi!

Se lipi mai aproape de logodnic, încercă să-l îmbrățișeze, dar el fără să-și schimbe poziția o respinse brutal cu cotul.

— Nu te atârna de mine! Nu mă atinge! zise el cu scârbă.

— Isprăvește cu mine, omoară-mă! Mai bine omoară-mă acum, decât să-mi scoți sufletul în fiecare zi acolo.

El ridică capul și se uită la dânsa. I se păru că dânsul îmbătrânise într'o clipă cu câțiva ani: în așa hal îi era desfigurată fața de ură și mânie.

— Nu cumva acum să-mi fie milă de tine... târfolșuieră el printre dinți. Cu vorbele astea, se sculă și ieși din odaie.

Incercarea de împăcare dăduse greș. Nu mai era nimic de vorbit. Rezultatul se arăta în toată crunta lui golicieune. Pentru niciuna din părți nu exista altă ieșire decât aceea care avea să otrăvească ambele existențe. Pe amândoi îi amenința o fatalitate, care pentru Matrionca se numea „păcat“, iar pentru Egorușca era unul din acele nenumărate accidente, de care era plin până în vârf dreptul feudal.

Matrionca nu mai făcea nicio încercare de a se apropia de logodnic. Se întoarse în casă de abia după aprinsul luminii și în tăcere, împreună cu celelalte fete, se așeză la tors. Tovarășele văzură pe figura ei că nu obținuse „iertare“.

— Incă nu s'a dumirit... se teme de bătrâni. Tu ar trebui încă odată... voi să înceapă Aculina, dar își dădu seama că nu mai era nimic de așteptat și adăugă: Hei, ce nod a ieșit, și n'ai cum să-l deslegi!

Gândindu-se la soarta ce o aștepta pe Matrionca, fetele pomeniră în șoaptă numele lui Ermolai — curelarul, care umbla fluierând nepăsător, ca și cum el n'ar avea nicio vină. Numele acesta ar fi putut rezolva totul. Dar regulile stabilite de o mână autoritară nu admiteau ideia unei soluțiuni firești. Aceste reguli veneau la socoteală servitorilor bărbați și copleșeau cu toată greutatea lor pe nenorocitele ființe poreclite „fetele“, care nu numai că răbdau în tăcere ocări și bătăi, nu numai că se istoveau de dimineața până noaptea târziu în munca peste puterile lor, dar purtau ele singure toate urmările instinctelor trezite.

Matrionca, pare-se, uitase cu totul de Ermolai. Cum am spus mai sus, căzuse — inconștientă ca femeiușca unui animal, — în beția simțurilor ei brusc răsvrătite.

Întâlnindu-l acum, când viitorul sumbru se desena deplin în fața ei, ea nu i-a arătat niciun fel de aversiune, ci s'a purtat ca și cum nici n'ar exista pentru dânsa. Nu se supăra nici măcar atunci când, trecând pe lângă ea, el o privea râzând și fluerând obraznic, ca și cum ar vrea s'o îmbie la un nou păcat. Dar când a aflat că Ermolai îi zice lui Egorușca „finule“, și în genere îl ia peste picior, asta în așa grad a infuriat-o, încât odată s'a aruncat ca turbată asupra ibovnicului ei ocazional. Dar el, glumind, i-a dat la o parte mâinile neputincioase, și acest acces de mânie a rămas fără urmări.

Ermolai era un om tot așa de depravat — și depravat inconștient, — ca și majoritatea servitorilor bărbați. De altfel nici nu se putea aștepta altceva dela el. La Malinovțe venea rar, numai când casa avea nevoie de munca lui, iar cea mai mare parte a anului pleca la Moscova pe obroc. Plictiseala vieții la țară era așa de nesuferită pentru acest flurieră-vânt moscovit, încât trebuința distracției se năștea dela sine. Și el căuta și găsea aceste distracții unde putea, fără să-i pese de urmările ce ar putea avea capriciile lui.

Totul era blestemat în acest mediu. Toți umblau bâlbâind în negura disperării care-l învăluia. Unii erau depravați până la măduva oaselor, alții atât de copleșiți, că nu mai aveau chip de om. Numai inconștiența făcea posibilă viața în această atmosferă innăbușitoare.

Vremea trecea. De Egorca toți își băteau pe față joc, și-l înstigau pe Ermolai la noi ghidușii până când în cele din urmă Fedot s'a dumirit și l-a trimis pe logodnic în sat la muncă, la un țaran. Matrionca, de altă parte, simțea cum pe zi ce trece, mâhnirea prinde rădăcini tot mai adânci în inima ei, și compătimirile tovarășelor nu făceau decât s'o scoată din fire. Nu de compătimire-i ardea acum, ci de un desnodământ. Și nu desnodământul pe care-l așteptau toți, ci cu totul altul. O singură dorință o stăpânea cu desăvârșire: să se prăpădească. să moară!

Desnodământul nu s'a lăsat așteptat mult. Intr'o

noapte întunecoasă, când afară urla viscolul, iar în odaia fetelor toată lumea era culcată, Matrionca, numai în cămașă, desculță, a ieșit în balcon și s'a așezat acolo. Zăpada o biciuia în obraz, gerul îi pătrundea în oase. Dar nu se mișca și privea neînfricoșată în față desnodământul pe care ea însăși îl dorise. Moartea n'a venit deodată și n'a chinuit-o. A fost mai mult un vis care a legănat-o pe nenorocita vinovată, până când inima i-a înghețat...

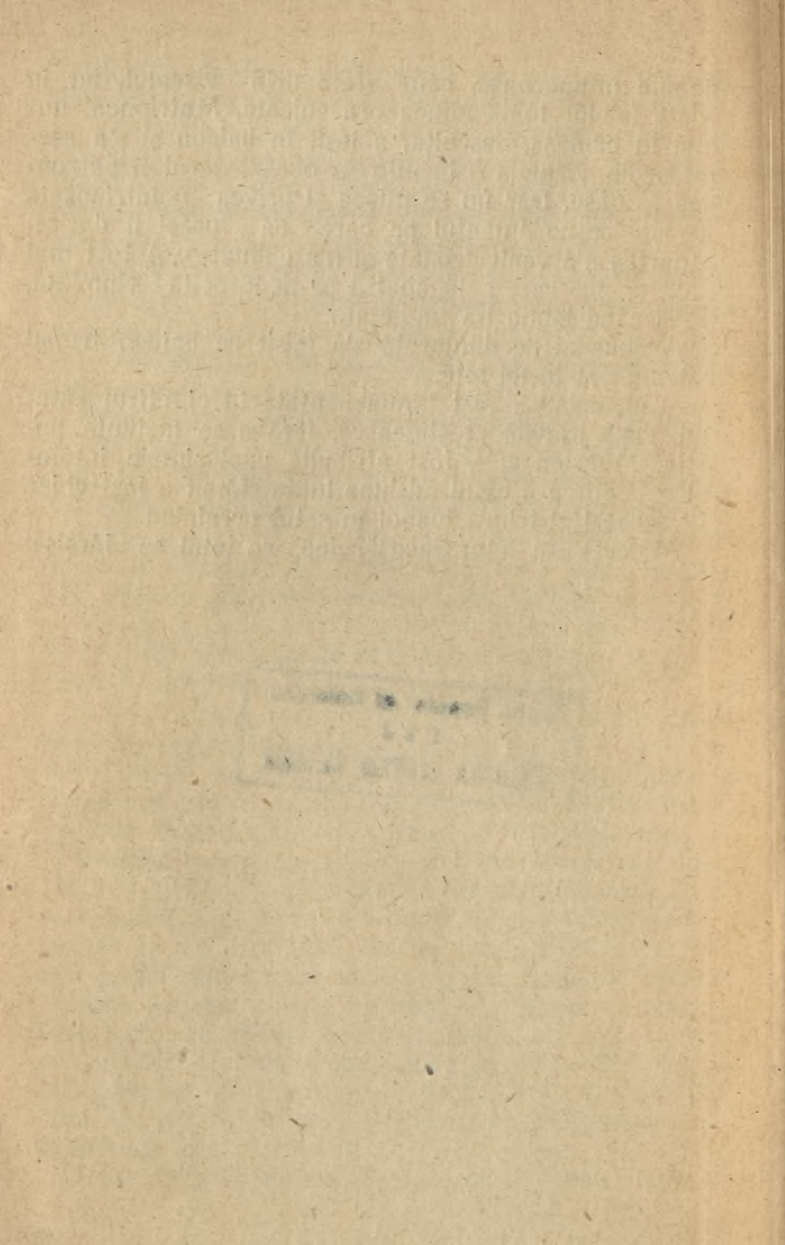
A doua zi de dimineață s'a găsit pe balcon trupul inlemnit al bieteii fete.

„Culpabila“ a fost înmormântată în cimitirul satului, după pravila creștinească, fără a se înștiința poliția. Moartea ei a fost atribuită unei simple întâmplări. Egorca a cărui misiune luase sfârșit a fost chiar în aceeași zi trimis înapoi în satul ucrainian.

Măicuța s'a întors acasă, după ce totul se sfârșise.

CUPRINS :

	<u>PAG.</u>
N. E. Saltâcov-Şcedrin	5
Anuşca	9
Mavruşa-Novotorca	30
Nenorocita Matrionca	42

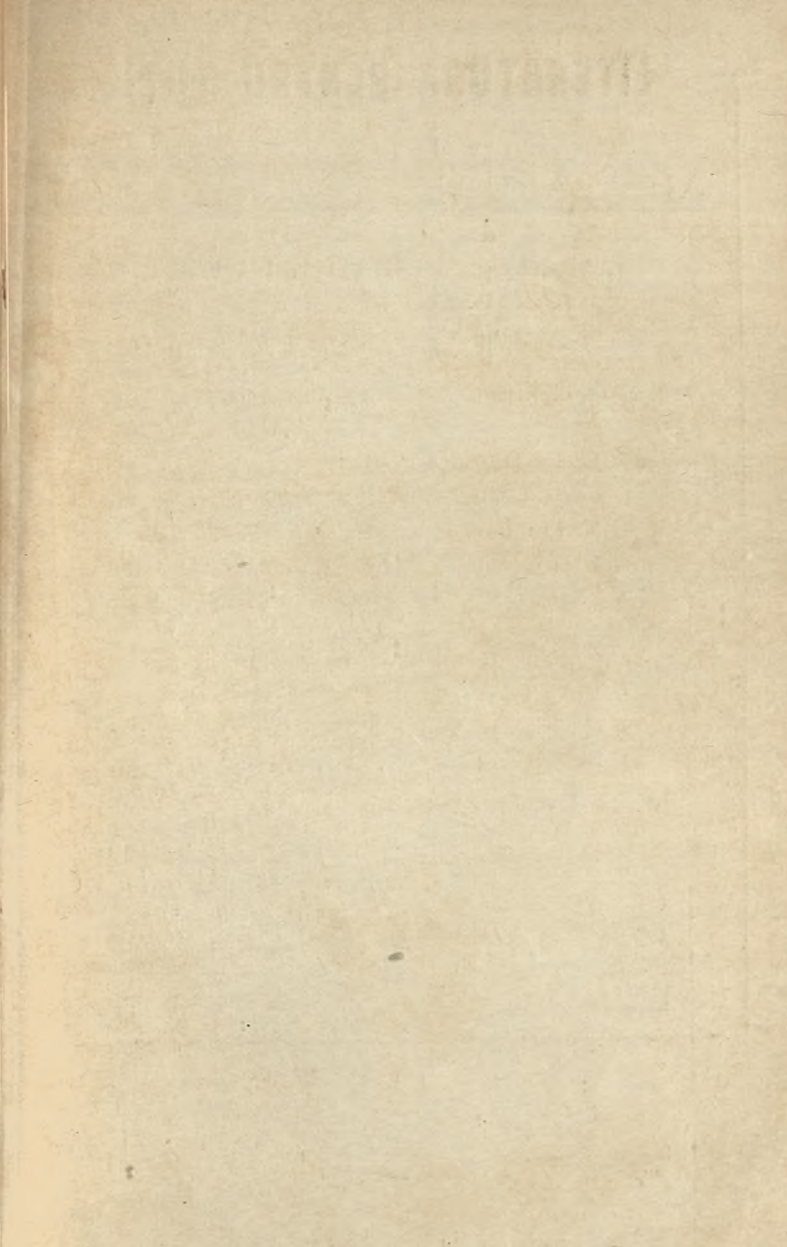

Intreprinderea de Editură
și Arte Grafice
'ROMANIA LIBERĂ'
'N MOHANESCU'
București Str. Const. Mille Nr. 5-7-9

VILLIERS 1984

LITERATURA PENTRU TOȚI

AU APĂRUT

1. A. Cehov	OMUL IN CUTIE
2. I. Ilf - E. Petrov	T O N I A
3. N. V. Gogol	SERILE IN SAT LA DIKANKA
4. M. Gorki	ORAȘUL DIAVOLULUI GALBEN
5. E. Kazakievici	S T E A U A
6. Boris Galin	I N D O N B A S
7. N. Emelianova	PATRU PRIMĂVERI
8. I. Turgheniev	H A N U L
9. C. Fenin	POVESTIRE IN SCRISORI
10. C. Panstovski	V I T E J I E
11. V. V. Veresaiev	I N T R E A C Ă T
12. N. Toșciacov	C I A R O M A
13. N. S. Lescov	S E N T I N E L A

